

Rijksoverheid

Jaarrapportage Arbeidsmigranten 2021

Eerste voortgangsrapportage met betrekking tot de implementatie van de aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten

17 december 2021

Samenvatting

Op 30 oktober 2020 bracht het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten het adviesrapport 'Geen tweederangsburgers'¹ uit. In deze Jaarrapportage Arbeidsmigranten wordt inzicht gegeven in de voortgang van de door het kabinet overgenomen aanbevelingen van het advies van het Aanjaagteam. Ook wordt er een breder beeld geschetst van de ontwikkelingen rondom arbeidsmigratie. Dit gebeurt aan de hand van zeven thema's, die overeenkomen met de aanbevelingen van het Aanjaagteam. Daarnaast is de rapportage aangevuld met nieuwe informatie over onder andere dak- en thuisloosheid, sociale zekerheid en COVID-19.

Over het algemeen laat deze jaarrapportage zien dat er veel initiatieven zijn ingezet het afgelopen jaar. Zowel het demissionair kabinet, als sociale partners, gemeenten en andere partijen zijn aan de slag gegaan met de aanbevelingen van het Aanjaagteam. De jaarrapportage laat echter ook zien dat de ingezette ontwikkelingen voor de arbeidsmigrant zelf vaak nog niet merkbaar zijn. Verschillende aanbevelingen vragen om een wetswijziging, verkenning of investering. Deze processen kosten tijd. Dit betekent dat de schrijnende situaties die in het rapport 'Geen tweederangsburgers' staan beschreven, nog steeds de realiteit van sommige arbeidsmigranten zijn. Het betreft problemen die over langere tijd zijn ontstaan en een langere tijd kosten om op te lossen. Er worden door alle partijen belangrijke stappen gezet, maar er is nog een lange weg te gaan.

Arbeidsmigranten in Nederland vormen een diverse groep qua herkomstlanden, inkomen, opleidingsniveau en verblijfsduur. Ongeveer de helft van alle arbeidsmigranten in ons land is afkomstig uit Europa. De aanbevelingen van het Aanjaagteam zijn met name gericht op Europese arbeidsmigranten die praktijk- of ongeschoold werk verrichten. Zij komen veelal uit de 11 EU-uitbreidingslanden, zoals Polen, Roemenië en Bulgarije. In 2019 ging het om 375.380 arbeidsmigranten uit de EU-uitbreidingslanden.

Een van de aanbevelingen van het Aanjaagteam was om de uitzendsector beter te reguleren door middel van verplichte certificering. Een meerderheid van de Europese arbeidsmigranten die werken op of iets boven het minimumloon, doet dat namelijk via een uitzendbureau. Het demissionaire kabinet werkt met sociale partners aan de technische uitwerking van een verplicht certificeringsstelsel voor uitzendbureaus. Het streven is om medio 2022 de uitwerking hiervan gereed te hebben. Andere aanbevelingen van het Aanjaagteam waren gericht aan sociale partners. Die aanbevelingen hebben geleid tot een aantal positieve initiatieven en ontwikkelingen bij werkgevers. Zo heeft de uitzendsector afspraken gemaakt over onder andere een inkomensgarantie voor arbeidsmigranten ter hoogte van het wettelijk minimumloon voor de eerste twee maanden bij een uitzendwerkgever. Ook is afgesproken dat arbeidsmigranten tot vier weken na het einde van de uitzendovereenkomst in hun huisvesting kunnen blijven.

In 2021 is er op kleine schaal geëxperimenteerd met de verbetering van de registratie van arbeidsmigranten. In 2022 volgen de eerste grote stappen om beter zicht te krijgen op het verblijf van EU-arbeidsmigranten. Dat maakt een betere dienstverlening en informatievoorziening mogelijk. De jaren daarna zullen stapsgewijs kwaliteitsmaatregelen worden ingevoerd, met maatregelen ten behoeve van de handhaving als dat nodig is. De effecten van deze maatregelen kunnen pas in 2023 gemeten worden. De verwachting is in ieder geval dat deze maatregelen de huidige 'blinde vlek' van de centrale Nederlandse overheid steeds kleiner maken, waardoor de overheid zicht krijgt op de honderdduizenden EU-arbeidsmigranten in Nederland.

¹ Kamerstukken II, 2020/21, 29 861, nr.53.

Op het gebied van huisvesting zijn er in 2020 en 2021 tweemaal subsidies beschikbaar gesteld voor gemeenten om huisvesting van arbeidsmigranten te stimuleren. Dat is gedaan via de *Regeling huisvesting aandachtsgroepen*. Daarnaast is er een handreiking opgesteld die gemeenten kan helpen om goed beleid te maken voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Ook is de *Wet goed verhuurderschap* in de zomer in internetconsultatie gegaan. In dit wetsvoorstel wordt een verhuurdervergunning geïntroduceerd. Gemeenten kunnen straks op grond van deze wet een vergunningstelsel introduceren voor verhuur van woonruimte én specifiek voor de verhuur aan arbeidsmigranten.

Het kabinet heeft in een reactie op de aanbevelingen van het Aanjaagteam aangegeven dat de *'Subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden'* de kosten van medisch noodzakelijke zorg vergoedt aan onverzekerde personen, zoals arbeidsmigranten zonder zorgverzekering. Daarnaast is de toegang tot informatie over de zorgpolis verbeterd, doordat arbeidsmigranten eenvoudiger een DigiD kunnen aanvragen en de zorgverzekeraars - waar veel arbeidsmigranten zijn verzekerd - hun informatie ook in andere talen aanbieden (zoals Engels, Pools en Roemeens).

Op het gebied van handhaving zijn er verschillende toezichthouders en handhavers die in allerlei initiatieven samenwerken. Er zijn succesvolle projecten, maar de praktijk van het samenwerken blijkt ook weerbarstig. Iedere toezichthouder heeft zijn eigen bevoegdheden en (risico)prioritering. De aanbevelingen van het Aanjaagteam met betrekking tot de capaciteitsuitbreiding, ook met het oog op het versterken van grensoverschrijdend toezicht, zijn in afwachting van een nieuw kabinet.

Het hoofdstuk over samenleven gaat breder over de integratie en de positie van arbeidsmigranten en gaat verder dan de reikwijdte van de aanbevelingen van het Aanjaagteam. Sinds het uitkomen van het adviesrapport *'Geen tweederangsburgers'* klinken er verschillende geluiden van zowel gemeenten als werkgevers dat er werk wordt gemaakt van het verbeteren van de positie van arbeidsmigranten. Deze initiatieven zijn echter moeilijk weer te geven in kwantitatieve data. De structurele aandacht voor arbeidsmigranten en de inbedding in overheidsbeleid kent daarnaast geen eindpunt, maar zal langdurig onder de aandacht moeten blijven.

Het hoofdstuk over samenleven geeft daarnaast inzicht in de diversiteit van de verblijfsduur van arbeidsmigranten en hun positie wat betreft sociale zekerheid. Uit cijfers blijkt dat er sprake is van een hoge instroom in de WW in vergelijking met Nederlandse werknemers en dat er een hoog percentage van arbeidsmigranten is wat geen gebruik maakt van de algemene bijstand, terwijl zij hier wel recht op heeft.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Leeswijzer	5
1. Algemeen	7
2. Werk	11
3. Registratie	17
4. Huisvesting	27
5. Zorg en Welzijn	35
6. Handhaving	41
7. Samenleven	49
Bronnenlijst	55

Leeswijzer

Deze jaarrapportage is zo opgebouwd dat de hoofdstukken overeenkomen met de aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten. Elk hoofdstuk begint met een korte terugblik op de aangekaarte problematiek en een samenvatting van de aanbevelingen die onder leiding van Emile Roemer zijn voorgesteld. Vervolgens geeft het hoofdstuk een overzicht van de algemene stand van zaken, bijvoorbeeld door aan te geven hoeveel arbeidsmigranten er in Nederland wonen of wat voor huisvestingslocaties er zijn. Na een algemeen beeld wordt er ingegaan op de ontwikkelingen met betrekking tot de uitvoering van de aanbevelingen. Daarbij is de status van elke aanbeveling geclassificeerd in een van de volgende categorieën: voltooid, doorlopend, in uitvoering, in onderzoek/verkenning/consultatie, in afwachting van een nieuw kabinet, geïntegreerd in een bestaand traject of niet van toepassing/uitvoerbaar.

Classificatie

- Voltooid
- Doorlopend
- In uitvoering
- In onderzoek/verkenning/consultatie
- In afwachting nieuw kabinet
- Geïntegreerd in bestaand traject
- Aanbeveling gericht aan sociale partners
- Niet van toepassing, niet uitvoerbaar

Betere beheersing van de uitzendsector H2

- 2.1.A Verplicht certificering van uitzendbureaus
- 2.1.B Verplicht het gebruik van de g-rekening
- 2.1.C Waarborgsom
- 2.1.D Inhoudelijke controle door de KvK
- 2.1.E Aansprakelijkheid van de inlener
- 2.1.F Bestuursrechtelijk bestuursverbod
- 2.1.G Meldplicht bij ongelukken voor uitzendbureaus
- 2.1.H Buitenlandse uitzendbureaus
- 2.2.A Due diligence in jaarverslagen
- 2.2.B Gegarandeerd minimumloon voor de eerste 2 maanden
- 2.2.C Geen schulden opbouwen
- 2.2.D Transparantie over de minimum inhuurprijs

Meer en betere huisvesting voor Arbeidsmigranten H4

- 4.1.A Inzicht in bestaande sturingsmogelijkheden
- 4.1.B Invoering verhuurdersvergunning
- 4.1.C Handhaving door gemeenten
- 4.2.A Afspraken over de landelijke opgave en gemeentelijke opgave
- 4.2.B Regionale deals voor meer huisvesting
- 4.2.C Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid
- 4.3.A Integreer het SNF- en AKF-keurmerk
- 4.3.B Overgang naar de nieuwe norm
- 4.3.C Aangepaste oppervlakte norm in het Bouwbesluit
- 4.3.D Geïntegreerd SNF/AKF keurmerk voor overige woonvormen
- 4.3.E Samenwerking tussen gemeenten en keurmerken in de handhaving
- 4.4.A Een zelfstandig huurcontract voor alle woonvormen
- 4.4.B Ontkoppeling huur- en arbeidscontract op papier en in de praktijk

Arbeids migrant

Zicht krijgen op arbeidsmigratie H3

- 3.1.A Actieve zorgplicht voor werkgevers ten aanzien van registratie
- 3.1.B Registreer contactgegevens van arbeidsmigranten in de BRP
- 3.1.C Registreer het feitelijke verblijfsadres
- 3.1.D Gebruik signalen uit de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit
- 3.1.E Goede registratie is een onderdeel is van de certificering
- 3.1.F Toezicht op de registratie van arbeidsmigranten
- 3.2.A RNI-loketten, naast registratiepunt ook informatiepunt
- 3.2.B Maak gebruik DigiD mogelijk

Gezondheid en welzijn van Arbeidsmigranten H5

- 5.1.A Regel verlengde zorgfaciliteiten
- 5.1.B Bevorder toegankelijkheid van de verzekeringspolis
- 5.1.C Voldoende medische voorzieningen in de regio

Betere handhaving en toezicht H6

- 6.1.A Samenhang in toezicht
- 6.1.B Gegevensuitwisseling
- 6.1.C Meer capaciteit
- 6.1.D Grensoverschrijdend werken
- 6.1.E Onaangekondigd inspecteren en meldplicht aan Inspectie SZW
- 6.2.A Omgekeerde bewijslast
- 6.3.A: Toezicht op registratie

Institutionele inbedding van arbeidsmigratie H7

- 7.1.A Betrek arbeidsmigranten bij de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering
- 7.1.B Stel integratietrajecten open voor arbeidsmigranten
- 7.2.A Jaarlijkse rapportage arbeidsmigranten voor de Tweede Kamer
- 7.2.B Regel wetswijzigingen in een verzamelwet
- 7.2.C Stel een Expertteam arbeidsmigranten in
- 7.2.D Verbeterde toegang tot het recht: arbeidscommissie
- 7.2.E Maak gericht beleid rondom arbeidsmigratie op lokaal niveau

1. Algemeen

De term ‘arbeidsmigrant’ is geen juridisch gedefinieerde term. Het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten (hierna: Aanjaagteam) hanteert ook geen afgebakend begrip, maar richt zich op alle arbeidsmigranten die via het vrij verkeer van werknemers of het vrij verkeer van diensten in Nederland ongeschoold of praktijk geschoold werk doen, voor een loon dat op of iets boven het minimum ligt. In Europa worden EU-burgers die werken in een ander land dan hun thuisland aangeduid als ‘mobile workers’ en is de term ‘labour migrant’ uitsluitend bedoeld voor arbeidsmigranten uit landen buiten de EU.

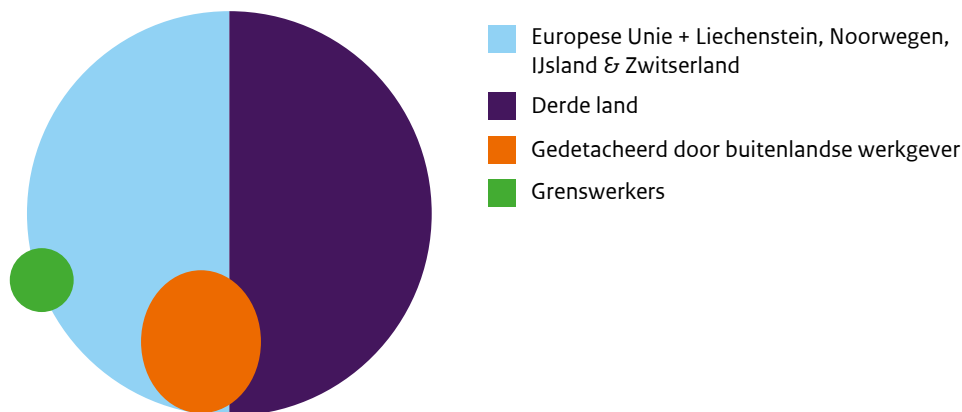
Daarnaast speelt ook de vraag hoe lang je iemand een ‘arbeidsmigrant’ noemt. Is een Poolse man die al jaren in Nederland woont en zich hier permanent heeft gevestigd, nog steeds een arbeidsmigrant? En noem je iemand een arbeidsmigrant als deze al lange tijd werkloos is? Daarnaast worden Duitse en Belgische migranten die in Nederland wonen voor werk, vaak niet als ‘arbeidsmigrant’ gezien, net als Europeanen die een geschoolde baan hebben met een goed inkomen. In de media en in de volksmond lijkt het woord ‘arbeidsmigrant’ vooral ingeburgerd als benaming voor Zuid-, Midden- en Oost-Europeanen die tijdelijk en veelal ongeschoold werk verrichten. Er hangt een negatieve connotatie aan het woord. Daarom kiezen verschillende organisaties ervoor om niet over ‘arbeidsmigranten’ te spreken, maar over ‘internationale werkenden’.

In deze jaarrapportage wordt gebruik gemaakt van verschillende onderzoeken en rapporten, die elk een eigen definitie van ‘arbeidsmigrant’ gebruiken. De aantallen arbeidsmigranten kunnen daardoor uiteenlopen in de verschillende onderzoeken. Een voorbeeld: als er alleen wordt gekeken naar arbeidsmigranten die zich in Nederland vestigen, dan laat dat arbeidsmigranten die slechts 3 à 4 maanden in Nederland werken en daarna weer terugkeren naar het thuisland buiten beschouwing.

Het is van belang om te beseffen dat arbeidsmigranten geen homogene groep vormen. Er is een enorme diversiteit onder arbeidsmigranten. Deze jaarrapportage hanteert hetzelfde begrip van arbeidsmigranten als het Aanjaagteam, maar zal soms cijfers geven van een grotere of juist beperktere groep. Waar mogelijk zal dit expliciet worden vermeld. Daarnaast is het goed om te benadrukken dat alle cijfers die worden gegeven, in dit hoofdstuk en in de hele jaarrapportage, altijd een bepaald peilmoment hebben. Veel arbeidsmigranten zijn seizoenwerkers en hun aantal fluctueert dan ook door het jaar heen.

Het doel van deze jaarrapportage is om inzicht te geven in de voortgang van de implementatie van de aanbevelingen van het Aanjaagteam en om een breed beeld te schetsen van de ontwikkelingen rondom arbeidsmigratie. Door deze rapportage jaarlijks te herhalen, kan er op den duur ook iets worden gezegd over de ontwikkelingen en trends rondom de positie van arbeidsmigranten in Nederland.

Figuur A: Arbeidsmigranten in Nederland

Arbeidsmigranten in Nederland

- De 'Staat van Migratie 2021'¹ geeft inzicht in de migratiestromen en -aantallen in Nederland. Uit deze rapportage, die vanaf 2021 jaarlijks wordt opgesteld, komt naar voren dat ongeveer de helft (48%) van alle migranten in Nederland uit een EU-land² komt.
- In Nederland³ zijn de meeste Midden- en Oost-Europese migranten afkomstig uit Polen (274.250), gevolgd door Roemenië (64.300) en Bulgarije (47.420). In totaal waren er in eind 2019 611.800 werkenden⁴ in Nederland uit de EU⁵, waarvan 375.400 uit de EU uitbreidingslanden⁶.
- De meeste arbeidsmigranten wonen en werken in de regio's Groot-Amsterdam, Haaglanden, Rijnmond, West-Brabant en Noord-Limburg.⁷
- Arbeidsmigranten die in Nederland komen werken zijn veelal jong. Volgens onderzoek van de ABU en de NBBU is een kwart van alle arbeidsmigranten die als uitzendkracht werken jonger dan 24 jaar en is 62% van de arbeidsmigranten jonger dan 35 jaar.⁸
- Bij de arbeidsmigranten die als uitzendkracht bij een ABU of NBBU-uitzendbureau werken, blijkt 64% man en 36% vrouw.
- Sinds 1 maart 2020 moeten buitenlandse dienstverrichters hun komst, de aard en duur van de werkzaamheden die zij in Nederland verrichten, de dienstontvanger en de gedetacheerde werknemers melden via het online meldloket. De cijfers van het meldloket bieden een globaal beeld van de aard en omvang van detachering naar Nederland. Het totale aantal gemelde werknemers van februari 2020 tot en met december 2020 is 315.230. Daarvan hadden 94.417 werknemers een nationaliteit van buiten de EU, EER of Zwitserland en 220.813 een EU-nationaliteit. Dit geeft echter een ietwat vertekend beeld van de verhouding tussen werknemers van binnen en buiten de EU. In deze aantallen zitten namelijk ook veel meldingen die terugslaan op de sector internationaal wegtransport. Het gaat om relatief veel vrachtwagenchauffeurs van buiten de EU, EER of Zwitserland die voor korte (soms slechts enkele uren) of langere tijd in Nederland rijden. Het totaal van gemelde werknemers in de sector internationaal wegtransport bedroeg in 2020 circa 264.000, waarvan 181.000 EU-onderdanen en 83.000 van buiten de EU. Van de gemelde werknemers in andere sectoren (meer dan 50.000) was driekwart EU-onderdaan en een kwart kwam van buiten de EU.

¹ Kamerstuk 30 573, nr.185.

² Inclusief Liechtenstein, Noorwegen, IJsland en Zwitserland (EFTA landen)

³ Cijfers afkomstig uit de CBS Migrantenmonitor 2019

⁴ Zowel werknemers als zelfstandigen

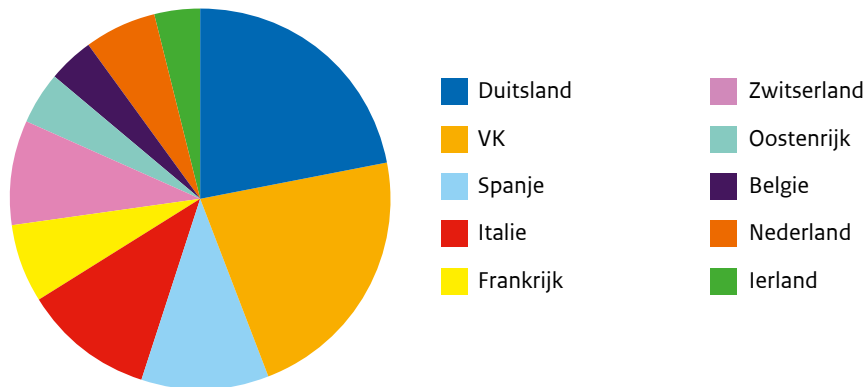
⁵ Inclusief het Verenigd Koninkrijk

⁶ Bulgarije, Estland, Hongarije, Kroatië, Letland, Litouwen, Polen, Roemenië, Slovenië, Slowakije en Tsjechië

⁷ CBS Migrantenmonitor 2019

⁸ KBA Nijmegen (in opdracht van ABU/NBBU) - Arbeidsmigranten in Nederland (2020)

Figuur B: Werklanden EU-arbeidsmigranten

Europese ontwikkelingen

- Elk land in de EU heeft te maken met arbeidsmigratie, als zendend land en als ontvangend land. In totaal gaat het om 4,2% van de Europese beroepsbevolking die werkt in een andere lidstaat; dat zijn ongeveer 11,9 miljoen werknemers.⁹
- In 2019 waren in zowel Duitsland als het Verenigd Koninkrijk 2 miljoen werknemers uit andere lidstaten werkzaam¹⁰, gevolgd door Spanje en Italië (elk goed voor ongeveer 1 miljoen werknemers uit andere lidstaten).
- In de periode 2018-2019 is een toename te zien van het aantal werkenden uit andere lidstaten die in Nederland, Spanje en Oostenrijk zijn gaan werken.
- Roemenië, Polen, Italië, Portugal en Bulgarije zijn de landen waar de meeste arbeidsmigranten in de EU vandaan komen. Samen zijn zij goed voor 58% van het aantal mobiele EU-burgers.
- Daarnaast zijn er in de EU ook veel grenswerkers die in het ene EU-land werken maar in het aangrenzende EU-land wonen. Waarbij zij dagelijks of tenminste eens per week naar huis gaan. In de EU waren in 2019 ongeveer 1,85 miljoen grenswerkers actief.

⁹ Bron: European Commission Annual Report on Intra-EU mobility, 2020: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=nl&pubId=8369>

¹⁰ In de cijfers van 2019 is het effect van de Brexit nog niet zichtbaar.

Wie is 'de arbeidsmigrant'?

Deze jaarrapportage gaat over de positie van arbeidsmigranten die veelal uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa komen om voor een korte tijd in Nederland te werken in praktijkgeschoolde of ongeschoolde banen. Binnen deze groep bestaat een grote diversiteit. Niet alleen qua herkomstland, maar ook qua zaken als leeftijd, opleidingsniveau, cultuur en persoonlijkheid. Er wordt vaak gesproken over 'de arbeidsmigranten', alsof dit een homogene groep is, terwijl arbeidsmigranten juist enorm verschillen wat betreft achtergronden en ambities.

Dit beeld wordt bevestigd in een interview met Kamil (38) uit Polen. Hij kwam in 2009 naar Nederland met zijn vrouw om in een korte tijd veel geld te kunnen verdienen. Zijn eigen hoveniersbedrijf in Polen had geen opdrachten in de wintermaanden. Kamils werk in Nederland was nodig om deze periode te overbruggen. Hij ging aan de slag als productiemedewerker in de vleessector en dat beviel hem erg goed. In eerste instantie werkte hij via een uitzendbureau, maar na 8 maanden kreeg hij een vast contract bij de inlener. Hij werkte zich binnen het bedrijf op van productiemedewerker tot bedrijfsleider, en in plaats van een paar maanden heeft hij uiteindelijk 10 jaar voor dit bedrijf gewerkt. Ondertussen kreeg hij twee kinderen en heeft hij met zijn vrouw een huis gekocht. De eerste vier jaar sprak hij in Nederland uitsluitend Engels, omdat hij Nederlands een gekke taal vond en dacht dat hij op korte termijn toch weer terug zou gaan naar Polen. Toen hij zich realiseerde dat hij zich in Nederland wilde vestigen, is hij Nederlands gaan leren via de werkgever. Hij spreekt het nu uitstekend.

Kamils verhaal is geen typisch verhaal, maar ook geen atypisch verhaal. Net als Nederlanders heeft elke arbeidsmigrant andere ambities en verwachtingen en blijken dingen soms mee- of tegen te vallen. Kamil is tegenwoordig vrijwilliger en helpt landgenoten die het moeilijk hebben of die tegen (taal)barrières aanlopen. Zijn boodschap aan Nederland is om arbeidsmigranten meer op waarde te schatten en ze te zien als medeburger. Arbeidsmigranten zijn van groot belang voor het draaien van onze economie, maar Kamil ziet nog steeds dat het imago van arbeidsmigranten slecht is en dat veel Midden- en Oost-Europeanen last hebben van discriminatie en van generalisaties over 'de arbeidsmigrant'.

Om de beeldvorming rondom arbeidsmigranten te verbeteren, is er door onder andere uitzendbureaus, huisvesters en (de)centrale overheden in 2021 een campagne gestart met de titel *Arbeidsmigratie werkt*. In deze campagne wordt de veelzijdige en menselijke kant van arbeidsmigranten belicht. Arbeidsmigranten zijn niet alleen internationale werknemers, maar ook gewoon mensen met hun eigen dromen en ideeën.

2. Werk

Arbeidsmigranten kunnen werken in uiteenlopende sectoren. Dit hoofdstuk schetst de verschillende maatregelen die worden genomen om de werksituatie van arbeidsmigranten te verbeteren. Dit zijn veelal maatregelen met een lange doorlooptijd, wat als consequentie heeft dat er nu nog geen verbetering of achteruitgang kan worden waargenomen. Dit betekent dat de schrijvende situaties op het werk, die worden omschreven in *Geen tweederangsburgers*, nog steeds aan de orde zijn.

Arbeidsmigranten komen naar Nederland om te werken. Het is van belang dat dit werk eerlijk, gezond en veilig is. Het advies van het Aanjaagteam staat daarbij uitgebreid stil bij de rol van uitzendbureaus. Veel arbeidsmigranten komen immers naar Nederland via een uitzendbureau en regelen via die weg zowel het vervoer, de huisvesting en de zorgverzekering. Het Aanjaagteam kwam tot de conclusie dat er verschillende misstanden zijn die worden veroorzaakt door uitzendbureaus en de afhankelijkheid van arbeidsmigranten.

- De voornaamste aanbeveling wat betreft uitzendbureaus is om deze beter te reguleren door middel van een *verplicht certificeringsstelsel*. Daarnaast geeft het Aanjaagteam een aantal aanbevelingen voor inhoudelijke eisen in dat certificeringsstelsel.
- Ook doet het Aanjaagteam een aantal aanbevelingen gericht aan sociale partners om in *cao's tot afspraken te komen die eerlijk werk garanderen*. Bijvoorbeeld door afspraken te maken over het voorkomen van het opbouwen van schulden of een inkomensgarantie.

Betere beheersing van de uitzendsector H2

2.1.A	Verplicht certificering van uitzendbureaus	
2.1.B	Verplicht het gebruik van de g-rekening	
2.1.C	Waarborgsom	
2.1.D	Inhoudelijke controle door de KvK	
2.1.E	Aansprakelijkheid van de inlener	
2.1.F	Bestuursrechtelijk bestuursverbod	
2.1.G	Meldplicht bij ongelukken voor uitzendbureaus	
2.1.H	Buitenlandse uitzendbureaus	
2.2.A	Due diligence in jaarverslagen	
2.2.B	Gegarandeerd minimumloon voor de eerste 2 maanden	
2.2.C	Geen schulden opbouwen	
2.2.D	Transparantie over de minimum inhuurprijs	

Classificatie

 Voltooid

 Doorlopend

 In uitvoering

 In onderzoek/verkenning/consultatie

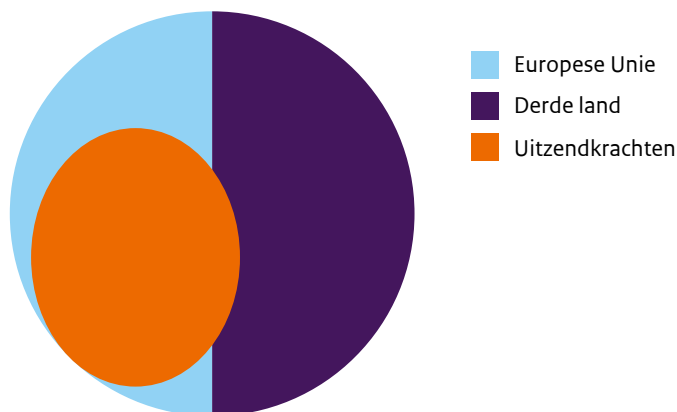
 In afwachting nieuw kabinet

 Geïntegreerd in bestaand traject

 Aanbeveling gericht aan sociale partners

 Niet van toepassing, niet uitvoerbaar

Figuur A: Herkomst arbeidsmigranten en aandeel uitzendarbeid

Het werk van arbeidsmigranten

- Arbeidsmigranten hebben een hoge arbeidsmarktparticipatie, maar door het soort werk en de korte duur ervan, is hun inkomen lager dan bij mensen met een Nederlandse achtergrond. Arbeidsmigranten met een Poolse achtergrond verdienen gemiddeld 25.000 euro per jaar en mensen met een Bulgaarse achtergrond 21.500 euro per jaar.¹¹
- Uit de CBS Migrantenmonitor 2019 blijkt dat Midden- en Oost-Europese arbeidsmigranten veelal werken in de sectoren 'Verhuur en overige zakelijke dienstverlening' (onder andere uitzendbureaus), 'Handel', 'Industrie' en 'Landbouw, bosbouw en visserij'. Via de uitzendbureaus, waar een groot deel van de arbeidsmigranten werkt, komen zij terecht in verschillende sectoren.
- Volgens data van de CBS-migrantenmonitor waren er in 2019 45.300 EU-arbeidsmigranten als zelfstandige in Nederland aan het werk.
- Het Aanjaagteam omschreef verschillende misstanden die voorkomen bij het werk van arbeidsmigranten. In een rapportage van de Inspectie SZW worden ook verschillende (schijn)constructies toegelicht waar arbeidsmigranten mee te maken kunnen krijgen, zoals de verplichte huur van slechte huisvesting, onjuist gebruikmaken van A1-verklaringen voor de afdracht van sociale premies of het contant terugbetalen van een deel van het loon.¹² Deze onwenselijke constructies komen niet uitsluitend bij arbeidsmigranten voor, maar arbeidsmigranten zijn wel kwetsbaar voor benadeling door de werkgever.¹³
- Arbeidsmigranten werken in sectoren en beroepen die van essentieel belang zijn om de economie en de samenleving draaiend te houden. Ze worden vaak ingezet om eenvoudig en routinematig productiewerk uit te voeren waarvoor nauwelijks Nederlandse werknemers zijn te vinden. SEO Economisch Onderzoek heeft in 2018 uitgerekend dat de groep arbeidsmigranten 11 miljard euro heeft bijgedragen aan het nationaal inkomen van Nederland in 2016¹⁴.

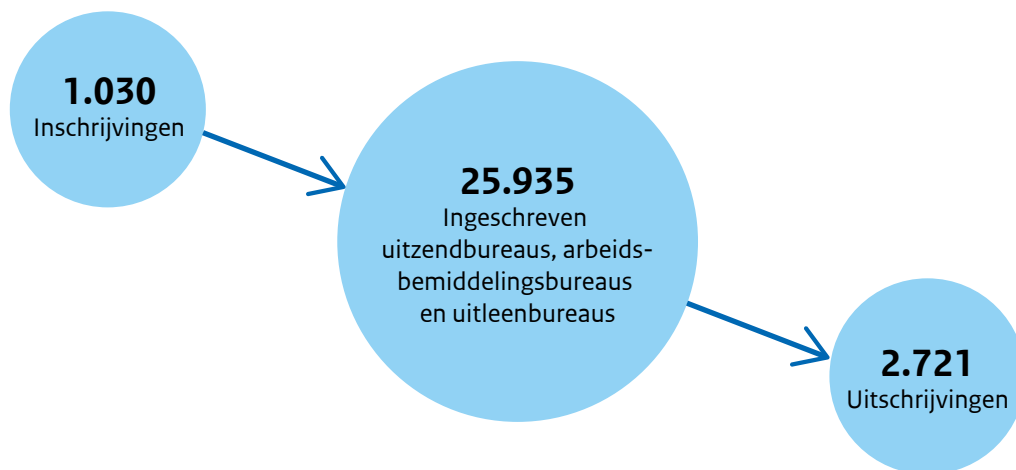
¹¹ CBS Integratiemonitor 2020

¹² Inspectie SZW – Rapportage kostenvoordeel en arbeidsuitbuiting (2021)

¹³ Inspectie SZW - Staat van eerlijk werk (2019)

¹⁴ SEO Economisch Onderzoek - De economische waarde van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa voor Nederland (2018)

Figuur B: Omvang en dynamiek uitzendsector

Uitzendbureaus

- Veel arbeidsmigranten werken op basis van een uitzendcontract. Het Aanjaagteam heeft speciale aandacht voor uitzendbureaus, omdat de mate waarin arbeidsmigranten afhankelijk zijn van uitzendbureaus kunnen leiden tot misstanden. De CBS Migrantenmonitor 2019 stelt dat 255.300 EU-arbeidsmigranten in Nederland werkzaam zijn in de 'Verhuur en overige zakelijke diensten', waar onder andere een uitzendbureaus en uitleenbureaus onder vallen.
- In de CBS-data kan geen onderscheid worden gemaakt tussen verschillende sectoren waar de arbeidsmigranten als uitzendkracht aan het werk gaan. Uit een enquête onder de leden van de ABU en de NBBU¹⁵ blijkt echter dat in 2020 44% van de arbeidsmigranten werkzaam is in de logistiek, 19% in de tuinbouw en 13% in de voedingsmiddelenindustrie.
- Brancheorganisaties ABU en NBBU bemiddelden in 2019 voor 208.700 EU-arbeidsmigranten¹⁶ in de uitzendsector. Rond de 20% van de EU-arbeidsmigranten in 2019 werkt niet bij een uitzendbureau dat bij de ABU of NBBU is aangesloten.¹⁷
- Een werkgever die mensen wil uitleen kan zich bij de Kamer van Koophandel inschrijven onder verschillende SBI-codes: arbeidsbemiddeling (7810), uitzendbureau (78291), uitleenbureau (78202). Uit navraag bij de Kamer van Koophandel, blijkt dat er in 2020 in totaal 1.030 nieuwe ondernemingen onder die SBI-codes zijn ingeschreven. Tegelijkertijd zijn er ook 2.721 uitzendbureaus, arbeidsbemiddelingsbureaus en uitleenbureaus in dat jaar gestopt. Dit geeft aan dat er relatief veel dynamiek in de sector zit.
- De meeste uitleeners zitten in Amsterdam (2.099 KvK-inschrijvingen) gevolgd door Rotterdam (1.437) en Den Haag (1.231). In totaal staan er 25.935 ondernemingen bij de KvK ingeschreven die een vorm van uitzenden als hoofdactiviteit hebben.
- Het aantal uitzendbureaus, arbeidsbemiddelingsbureaus en uitleenbureaus dat bij de KvK staat ingeschreven, wijkt fors af van het aantal dat door het CBS wordt gehanteerd, namelijk 14.000 uitzendbureaus. Een KvK-registratie als uitzendbureau hoeft immers niet te betekenen dat de onderneming ook daadwerkelijk actief is op die markt. Het CBS koppelt de data van KvK aan gegevens van de loonaangifteketen. De KvK-data laten echter wel zien wat de instroom en uitstroom is van uitzenders die starten of stoppen op de arbeidsmarkt.

¹⁵ <https://www.abu.nl/arbeidsmigranten-in-nederland-de-cijfers/>

¹⁶ Zowel de EU landen als de landen uit de Europese Vrijhandelsassociatie

¹⁷ <https://www.abu.nl/arbeidsmigranten-in-nederland-de-cijfers/>

Glastuinbouw Nederland

Internationale werknemers zijn belangrijk voor de land- en tuinbouw. Dat geldt ook voor de glastuinbouw, waar door het jaar heen zo'n 80.000 mensen werken. In piekperioden loopt dat zelfs op naar 113.000. Hiervan is 72% flexibel inzetbaar en van dit deel is 80% afkomstig uit het buitenland. Werkgeversorganisatie Glastuinbouw Nederland heeft samen met leden een *Masterplan internationale werknemers* opgesteld. Als onderdeel daarvan worden checklists verstrekt voor het werken met bonafide uitzendbureaus. Er zijn ook checklists waarmee een inlener kan zien wat zijn verantwoordelijkheden zijn. Ook wordt er onder werkgevers en internationale werknemers onderzoek gedaan naar de doorstroom van flex naar (vaste)dienstverbanden, en wordt er met name bekeken hoe dit kan worden bevorderd. Daarnaast is er met vakbonden en Stigas een project gestart gericht op de verantwoordelijkheden voor de arbeidsomstandigheden van internationale werknemers die uitzendkracht zijn. Op de website wordt gestimuleerd om melding te maken van onregelmatigheden op het gebied van arbeidsvoorwaarden en arbeids- en woonomstandigheden bij werkgevers en uitzendbureaus – ook als het alleen om vermoedens van misstanden gaat. Daarvoor zijn op de website links opgenomen naar (handhavings)instellingen zoals Inspectie SZW, SNCU, SNA, SNF en AKF. Glastuinbouw Nederland is actief lid van het Fieldlab GoWest, een initiatief van het Openbaar Ministerie en de Nationale Politie in samenwerking met een groot aantal partijen, om mensenhandel en arbeidsuitbuiting aan te pakken. Daarnaast wordt er met de Universiteit van Tilburg een meetlat *Goed werkgeverschap internationale werknemers* ontwikkeld en is er sinds mei 2021 een Raad van Advies ingericht met niet bij Glastuinbouw Nederland betrokken personen die kritisch en scherp kijken naar de invoering, voortgang en monitoring van het masterplan.

Aanbevelingen: Een sluitend systeem waarin alleen bonafide uitzendbureaus een kans maken (aanbevelingen 2.1 A t/m H)

Het Aanjaagteam heeft acht aanbevelingen gedaan die betrekking hebben op een verplicht certificeringstelsel. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft een projectteam opgezet dat werkt aan de uitwerking van een verplicht certificeringstelsel van uitzendbureaus. Alle eisen die zijn aanbevolen door het Aanjaagteam worden in werkgroepen besproken als onderdeel van het verplicht certificeringstelsel. In de werkgroepen zitten, naast het ministerie van SZW, vertegenwoordigers van de werkgevers, werknemers, de Inspectie SZW en de Belastingdienst.

In het traject van de verplichte certificering komen ook het bestuursrechtelijk bestuursverbod, de meldplicht bij ongevallen door uitzendbureaus, de waarborgsom, gebruik van een g-rekening en de buitenlandse uitzendbureaus, aan bod. Het streven is om de uitwerking medio 2022 gereed te hebben.

Meldplicht ongelukken bij uitzendbureaus (aanbevelingen 2.1 G)

Een op de vier geregistreerde slachtoffers van een arbeidsongeval is een uitzendkracht of zelfstandige¹⁸. Om die reden adviseerde het Aanjaagteam om het uitzendbureau ook de verplichting te geven, naast de inlener, om meldingsplichtige arbeidsongevallen te melden bij de Inspectie SZW. De uitwerking van een dergelijke meldplicht wordt meegenomen in het traject rondom de verplichte certificering van uitzendbureaus. Indien er een meldplicht voor uitzendbureaus wordt ingevoerd, kan er in de komende jaarrapportages worden gekeken naar een mogelijke verbetering ten aanzien van de huidige ondermelding van arbeidsongevallen bij uitzendkrachten.

¹⁸ <https://www.inspectieszw.nl/actueel/nieuws/2020/02/27/aantal-arbeidsongevallen-neemt-toe-inspectie-szw-gaat-strenger-toezien-op-preventie>

Op grond van artikel 9 lid 1 van de Arbeidsomstandighedenwet is iedere werkgever verplicht ongevallen die plaatsvinden tijdens of door het werk en die leiden tot de dood, blijvend letsel of een ziekenhuisopname, direct te melden bij de Inspectie SZW. Als een werkgever niet voldoet aan de verplichting om een meldingsplichtig arbeidsongeval (direct) te melden aan de Inspectie SZW, is er sprake van een overtreding en kan de Inspectie SZW een boete opleggen.

Bij de Inspectie SZW loopt nog een onderzoek naar de omvang van ondermelding van meldingsplichtige arbeidsongevallen. In het Jaarverslag 2021 van de Inspectie SZW - dat in het voorjaar van 2022 wordt gepubliceerd - zal hierover worden gerapporteerd.

Aanbevelingen: Cao-afspraken om eerlijk werk te garanderen

Due diligence (aanbeveling 2.2 A)

Om de aanbeveling van 'due diligence' in jaarverslagen over te nemen, wordt er aangesloten bij de al lopende trajecten rondom (Internationaal) Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Op dit moment wordt een wetsvoorstel 'Tegen slavernij en uitbuiting; een wettelijke ondergrens voor verantwoord ondernemen'¹⁹ besproken en wordt in Europees verband wetgeving verwacht waarmee bedrijven verplicht worden om de risico's van mensenrechtenschendingen in hun keten te identificeren, meer transparantie hierover te creëren en om deze schendingen proactief te verhelpen. Door deze trajecten worden inleners²⁰ straks verplicht om transparante en 'schone' ketens in te richten, waardoor alle partijen in de keten gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen om goede werk- en woonomstandigheden voor arbeidsmigranten te realiseren.

Cao-afspraken om eerlijk werk te garanderen (aanbeveling 2.2 B, C, D)

De aanbevelingen van het Aanjaagteam die betrekking hebben op de cao-afspraken zijn gericht aan sociale partners. Werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers zouden afspraken moeten maken over een gegarandeerd minimumloon voor de eerste twee maanden, een verbod op het opbouwen van schulden en transparantie over de minimum inhuurprijs. Deze aanbevelingen moeten landen in cao's van sectoren en bedrijfstakken waar veel arbeidsmigranten werken, bijvoorbeeld in de uitzendsector. Sociale partners hebben de aanbevelingen van het Aanjaagteam al omarmd²¹. De ABU en NBBU hebben met de FNV, CNV en De Unie afspraken gemaakt over onder andere een inkomensgarantie ter hoogte van het wettelijk minimumloon voor de eerste twee maanden bij een uitzendwerkgever. Ook is afgesproken dat arbeidsmigranten tot vier weken na het einde van de uitzendovereenkomst in hun huisvesting kunnen blijven.²²

¹⁹ Initiatiefwetsvoorstel CU, SP, PvdA en GL 'Wet verantwoord en duurzaam internationaal ondernemen' (kamerstuk 35 761) d.d. 11 maart 2021.

²⁰ De EU-verplichting die er mogelijk komt, zal naar verwachting niet gaan gelden voor het midden- en kleinbedrijf.

²¹ Zie ook het MLT-advies over sociaal-economisch beleid 2021-2025 van de SER d.d. 2 juni 2021.

²² <https://www.abu.nl/kennisbank/cao-voor-uitzendkrachten/vakbonden-en-abu-bereiken-akkoord-over-nieuwe-cao-voor-uitzendkrachten/>

In 2021 is het onderzoek 'Cao-afspraken buitenlandse gedetacheerde werknemers' uitgevoerd door de Directie Uitvoeringstaken Arbeidsvoorwaardenwetgeving (UAW) van het ministerie van SZW²³. Dit onderzoek richt zich op de gedetacheerde buitenlandse werknemers, maar kijkt ook naar het aantal cao's dat is afgesloten waarin expliciet afspraken zijn gemaakt met betrekking tot alle (niet-gedetacheerde) buitenlandse werknemers.

- In 26 van de 188 onderzochte cao's (14%) zijn bepalingen aangetroffen met betrekking tot de arbeidsvoorwaarden voor buitenlandse gedetacheerde werknemers.
- In 17 van de 188 onderzochte cao's (9%) is een bepaling over buitenlandse uitzendbureaus opgenomen.
- In 12% van alle onderzochte cao's staan bepalingen ten aanzien van huisvesting(kosten).
- 9 van de 26 cao's met bepalingen over arbeidsvoorwaarden van buitenlandse gedetacheerde werknemers stellen een actuele Engelstalige versie van de cao ter beschikking op de website van SZW.

Uitzendbureau wil alles 'Roemerproof'

Han van Horen, een van de oprichters van uitzendbureau HOBII, herkent zich in de analyse van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten en de aanbevelingen die het team doet. Naar aanleiding van het rapport heeft hij zich in een subcommissie van ABU International samen met vijf andere ondernemers gebogen over het vraagstuk van de bescherming van arbeidsmigranten. Deze subcommissie heeft de 'Fair Employment Code' opgesteld. Daarin staat onder andere dat arbeidsmigranten ten minste vijf dagen na het beëindigen van de uitzendovereenkomst nog in hun huisvesting kunnen blijven. Er zijn plannen om dit te verlengen tot vier weken.

Uitzendbureau HOBII is daarnaast ook zelf aan de slag gegaan met het verbeteren van de positie van arbeidsmigranten. Naar aanleiding van het rapport van het Aanjaagteam ontdekte het uitzendbureau dat arbeidsmigranten in de praktijk pas drie weken na aankomst in Nederland hun zorgverzekeringspasje ontvangen. De arbeidsmigranten waren wel verzekerd, maar waren hier niet van op de hoogte. HOBII heeft nu met zorgverzekeraar HollandZorg afgesproken dat nieuwe arbeidsmigranten direct toegang hebben tot een zorgportaal waarin ze de gegevens van hun zorgverzekering vinden.

HOBII zet nog meer stappen. Zo moeten goed functionerende uitzendkrachten voortaan versneld een zogenaamd 'fase C'-contract aangeboden krijgen. HOBII geeft ook een minimumurengarantie van 24 uur per week, en gaat dat stapsgewijs verhogen. Han van Horen geeft aan dat zijn uitzendbureau ook op het vlak van huisvesting alles 'Roemerproof' wil maken, maar signaleert dat de grote tekorten in de woningmarkt dit bemoeilijken.

²³ <https://www.uitvoeringarbeidsvoorwaardenwetgeving.nl/>

3. Registratie

Om in Nederland aanspraak te kunnen maken op je rechten, en je plichten te kunnen vervullen, is correcte registratie in de Basisregistratie Personen (BRP) van belang. De overheid heeft op dit moment onvoldoende zicht op het verblijf van arbeidsmigranten in Nederland. Veel EU-arbeidsmigranten blijven te lang als niet-ingezetene geregistreerd, en stuiten op drempels als zij aanspraak willen maken op hun rechten. Alle aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten voor het thema Registratie zijn door het kabinet omarmd.

De aanbevelingen van het Aanjaagteam op het gebied van registratie zijn op te delen in twee aandachtspunten:

- Het verbeteren van de registratiesystemen om beter zicht te krijgen op arbeidsmigratie. Daarvoor moeten contactgegevens en verblijfsadressen worden opgenomen in de BRP, zodat contact opgenomen kan worden met de arbeidsmigranten.
- De dienstverlening aan arbeidsmigranten moet worden verbeterd, door onder andere het gebruik van DigiD mogelijk te maken en de RNI-loketten als informatiepunt in te richten.

H3 Zicht krijgen op arbeidsmigratie	
3.1.A Actieve zorgplicht voor werkgevers ten aanzien van registratie	
3.1.B Registreer contactgegevens van arbeidsmigranten in de BRP	
3.1.C Registreer het feitelijke verblijfsadres	
3.1.D Gebruik signalen uit de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit	
3.1.E Goede registratie is een onderdeel is van de certificering	
3.1.F Toezicht op de registratie van arbeidsmigranten	
3.2.A RNI-loketten, naast registratiepunt ook informatiepunt	
3.2.B Maak gebruik DigiD mogelijk	

Classificatie

 Voltooid

 Doorlopend

 In uitvoering

 In onderzoek/verkenning/consultatie

 In afwachting nieuw kabinet

 Geïntegreerd in bestaand traject

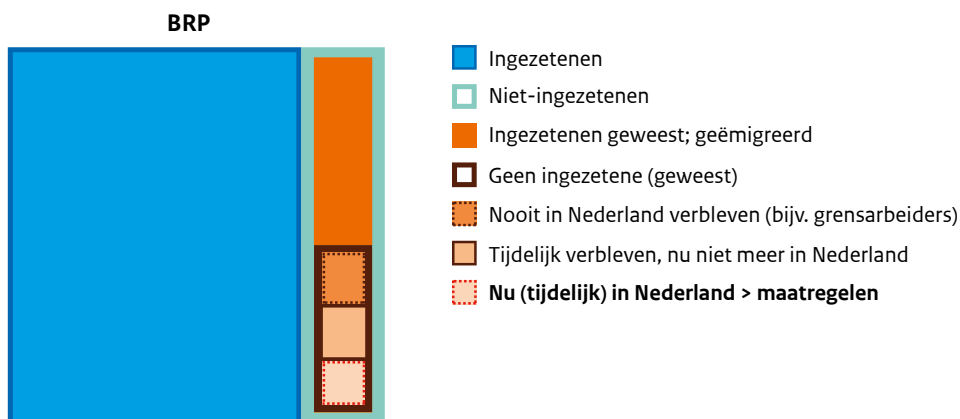
 Aanbeveling gericht aan sociale partners

 Niet van toepassing, niet uitvoerbaar

Registratie in de Basisregistratie Personen

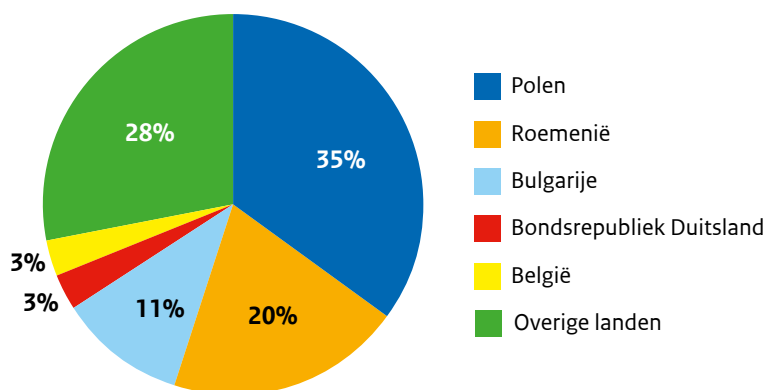
- In de Basisregistratie Personen (BRP) staan de persoons- en adresgegevens van 26 miljoen mensen met een relatie met de Nederlandse overheid.
- Bij inschrijving in de BRP wordt een burgerservicenummer (BSN) uitgereikt. Er is geen andere manier om een BSN te verkrijgen.
- In de BRP staan (cijfers per 1 oktober 2021):
 - **Ingezetenen** van de Nederlandse gemeenten (17.579.000 personen).
 - **Niet-ingezetenen**: personen die niet in Nederland wonen maar wel een relatie met de Nederlandse overheid hebben. In totaal gaat het om ruim 4.730.000 personen, waaronder 2.541.000 uit Nederland geëmigreerden (inwoner geweest). 2.189.000 personen hebben nooit als inwoner geregistreerd gestaan. Hieronder vallen bijvoorbeeld grensarbeiders, maar ook mensen die tijdelijk in Nederland verblijven of hebben verbleven, waaronder EU-arbeidsmigranten. Omdat er (nog) geen tijdelijke verblijfsadressen worden geregistreerd, zijn er geen cijfers beschikbaar over aantallen niet-ingezetenen die in Nederland verblijven of tijdelijk hebben verbleven.
 - **Overledenen**: de gegevens van personen die na de invoering van de BRP (in 1994) zijn overleden (niet opgenomen in figuur A).
- Er wordt in de (wet) BRP geen onderscheid gemaakt tussen EU-arbeidsmigranten en anderen met een relatie met de Nederlandse overheid. Voor iedereen geldt:
 - Voor registratie in de BRP is deugdelijke identificatie vereist.
 - Er is een aangifteplicht voor inschrijving als inwoner in een gemeente bij verblijf in Nederland van *naar verwachting* langer dan vier maanden binnen zes maanden. Het doel van verblijf is niet relevant.
 - Voor registratie als inwoner is rechtmatig verblijf in Nederland vereist (EU-burgers hebben rechtmatig verblijf).

Figuur A: Groepen in de BRP

- EU- arbeidsmigranten komen in alle drie de categorieën voor. Er zijn echter geen cijfers bekend over hoeveel van de geregistreerden EU-arbeidsmigranten zijn.
- Wel worden gegevens geregistreerd over nationaliteit en adres. Bij niet-ingezetenen gaat het om het adres in het buitenland.
- Er is dus wel bekend wat de woonlanden zijn van niet-ingezetenen.
- De top 5 van woonlanden staan in figuur B met geregistreerde woonlanden bij inschrijving als niet-ingezetene.

Figuur B: Nieuwe inschrijvingen als niet-ingezetene in 2021 (tot en met augustus): geregistreerde woonlanden

Opvolging van de aanbevelingen

Het aanpassen van de Basisregistratie Personen (BRP)
(Aanbeveling 3.1 B en C).

Het kabinet werkt aan aanpassingen in de BRP om contactgegevens²⁴ en feitelijke verblijfsadressen te kunnen gaan registreren en verstrekken. Die gegevens zullen vervolgens gebruikt worden om zicht te krijgen op het verblijf van arbeidsmigranten in Nederland, maar ook om met hen (en andere kort in Nederland verblijvende personen) contact te kunnen opnemen om tijdige inschrijving als inwoner te bevorderen.

Het inrichten van een sluitend proces voor registratie en actueel houden van de gegevens van EU-arbeidsmigranten
(Aanbeveling 3.1 A, D, E en F)

In het BRP-stelsel werken overheidsorganisaties samen om de gegevens te registreren en actueel te houden. Daarvoor zijn diverse voorzieningen beschikbaar en processen ingericht. Voor het inrichten van een sluitend proces voor registratie en bijhouden van gegevens van EU-arbeidsmigranten wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande voorzieningen en processen, maar er worden ook nieuwe elementen toegevoegd die specifiek op deze doelgroep zijn gericht. Daarin is ook een rol voor werkgevers weggelegd.

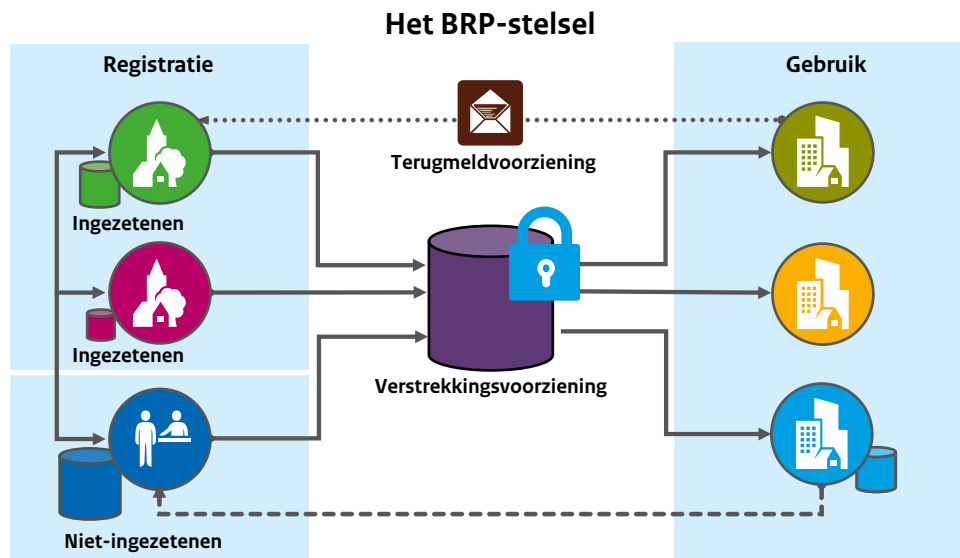
Het verbeteren van toegang tot informatie en dienstverlening van de overheid voor EU-arbeidsmigranten
(Aanbeveling 3.2 A en B)

De BRP-inschrijving en DigiD zijn nodig om toegang te krijgen tot de (digitale) dienstverlening van de Nederlandse overheid. De informatievoorziening hierover wordt verbeterd en arbeidsmigranten kunnen straks eenvoudiger een DigiD aanvragen.

²⁴ Bij 'contactgegevens' gaat het om e-mailadressen en/of (mobiele) telefoonnummers.

Toelichting: Hoe werkt het nu

Figuur C: Registreren, bijhouden en verstrekken van persoonsgegevens in het BRP-stelsel

Honderden organisaties werken in het BRP-stelsel samen om persoons- en adresgegevens te registreren, bij te houden en te verstrekken.

- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de registratie en het bijhouden van gegevens van hun inwoners (ingezetenen), de minister van BZK voor de registratie en bijhouden van gegevens van niet-ingezetenen (RNI).
- Gemeenten hebben een bestand van hun eigen inwoners, de RNI bevat de gegevens van niet-ingezetenen.
- Negentien RNI-loketten verzorgen de registratie en het bijhouden van gegevens van niet-ingezetenen.
- Een aantal organisaties, waaronder de Belastingdienst en de SVB, sturen gegevens over niet-ingezetenen rechtstreeks aan de RNI.
- Gemeenten en RNI sturen wijzigingen door naar een centrale verstrekkingvoorziening.
- Duizenden organisaties krijgen de gegevens daaruit verstrekt om te gebruiken bij de uitvoering van hun wettelijke taken.
- De gebruikers melden twijfel over de juistheid van gegevens via de Terugmeldvoorzieningen aan de gemeente waar de persoon ingeschreven staat of aan de RNI.
- Wijzigingen in de BRP vereisen dus aanpassingen in diverse systemen en bij veel organisaties. Daarom wordt stapsgewijs gewerkt aan uitbreidingen en verbeteringen in de BRP.
- Wijzigingen in het stelsel betekenen ook altijd wijzigingen in wet- en regelgeving en in autorisaties.
- Vanwege de urgentie is vooruitlopend op aanpassingen in wet- en regelgeving en systemen daarom in 2021 gestart met een experiment met het registreren van contactgegevens (op vrijwillige basis).

Figuur D: Eerste resultaten registratie contactgegevens (januari tot en met augustus 2021):

Aantal dossiers met contactgegevens	E-mail- adressen	Telefoonnummers
79.196	59.789 (=75%)	73.227 (=92%)

In 2022 start de overheid met het registreren van (tijdelijke) verblijfsadressen. In de jaarrapportage van volgend jaar zal worden gerapporteerd over de data en inzichten die daaruit naar voren komen.

2021: Het experiment met contactgegevens

- Niet-ingezetenen, waaronder veel EU-arbeidsmigranten, kunnen zich in de BRP laten registreren bij 19 RNI-loketgemeenten. Zij worden dan in de BRP geregistreerd als niet-ingezetene.
- In januari 2021 is bij een aantal loketgemeenten gestart met de registratie van telefoonnummers en e-mailadressen, in februari volgden de overige loketgemeenten.
- Mensen werd bij de inschrijving gevraagd om deze gegevens op te geven en toestemming te geven voor gebruik van de gegevens door de Inspectie SZW en het ministerie van BZK in het kader van informatievoorziening.
- Van 79.196 niet-ingezetenen in de BRP zijn contactgegevens geregistreerd (vanaf de stapsgewijze start in januari/februari tot en met augustus).
- Dat gebeurde bij 73% van de *nieuwe* inschrijvingen en bij 22% van de wijzigingen van *bestaande* inschrijvingen.

2022: Aanpassingen in wet BRP en centrale systemen BRP

- In 2021 is gewerkt aan het voorbereiden van aanpassingen in de wet- en regelgeving BRP en de centrale systemen van de BRP om in 2022 te kunnen starten met het registreren, bijhouden en verstrekken van contactgegevens en tijdelijke verblijfsadressen van niet-ingezetenen, met als bijzondere doelgroep de EU-arbeidsmigranten.
- De benodigde grondslagen in wet- en regelgeving treden in 2022 in werking. De grondslag voor het registreren en verstrekken van genoemde gegevens is tot stand gekomen door middel van een amendement van het lid Rajkowski c.s. bij een voorstel tot wijziging van de wet BRP²⁵.
- De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens werkt, in het kader van de Ontwikkelagenda BRP, nu aan de benodigde aanpassingen in de centrale systemen. Het gaat daarbij niet alleen om aanpassingen van de systemen om de gegevens te kunnen registreren en verstrekken, maar ook om de realisatie van een app waarmee EU-arbeidsmigranten eenvoudig wijzigingen in contactgegevens en verblijfsadressen kunnen doorgeven. Ook zijn er aanpassingen nodig om het gebruik van de gegevens mogelijk te maken. Zo moeten de autorisaties die gemeenten hebben op het gebruik van de gegevens van niet-ingezetenen worden uitgebreid, zodat die gegevens aan hen verstrekt kunnen worden voor hun wettelijke taken.
- De wijziging van de wet gaat in zodra de ICT-voorzieningen klaar zijn, naar verwachting in de zomer van 2022. Tot die tijd gaat het experiment met registratie op vrijwillige basis aan de RNI-loketten door, en kunnen de verzamelde gegevens (beperkt) gebruikt worden voor contact met de geregistreerden.
- Een gemeente kan in de toekomst zien hoe lang iemand op een adres geregistreerd staat en kan de persoon dan oproepen in verband met de aangifteplicht. De minister van BZK zal de duur van het verblijf in Nederland monitoren.

²⁵ Amendement-Rajkowski c.s. (kamerstuk 35 648, nr.12).

Hoe krijgen gemeenten straks met de nieuwe gegevens in de BRP zicht op verblijf in hun gemeente?

- De gemeente kan opvragen wie er op een specifiek adres geregistreerd staan, en krijgt dan niet alleen (zoals nu het geval is) de als inwoner geregistreerde personen te zien, maar ook de personen die het adres hebben opgegeven als tijdelijk verblijfsadres.
- Er komen voorzieningen voor automatische berichtgeving bij registratie op een verblijfsadres in de gemeente;
- Gemeenten kunnen het verblijf van een persoon in de gemeente volgen. Bij verhuizing binnen de gemeente of bij vertrek naar een andere gemeente of naar het buitenland krijgt de gemeente dan bericht.
- Selectie van verblijfsadressen in een bepaald postcodegebied wordt mogelijk.

2021 - 2025 Inrichting sluitend proces voor registratie en bijhouden van de gegevens

- Voor het registreren en bijhouden van de BRP zijn een aantal voorzieningen beschikbaar en processen ingericht. Voor het inrichten van een sluitend proces voor het registreren en bijhouden van gegevens van EU-arbeidsmigranten wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van deze bestaande voorzieningen en processen, maar worden ook nieuwe elementen toegevoegd die specifiek zijn gericht op de arbeidsmigrantenproblematiek.

Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (Aanbeveling 3.1 D)

- Een bestaand instrument is de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA). In LAA werken publieke organisaties samen om incorrecte adresgegevens in de BRP te herkennen en te herstellen.
- Signalen die wijzen op een verkeerde adresregistratie worden gedeeld, geanalyseerd en geschikt gemaakt voor mogelijk onderzoek door gemeenten.
- Het Aanjaagteam heeft aanbevolen om signalen uit LAA te gebruiken voor correcte registratie van arbeidsmigranten. In 2021 is dit met veelbelovende resultaten getest in een pilot met het ontwikkelde signaal 'Langdurig niet-ingezetene' (zie kader).
- In 2022 wordt onderzocht of LAA ook andere signalen kan ontwikkelen om incorrecte registratie van niet-ingezetenen te herkennen en te herstellen.
- De registratie van tijdelijke verblijfsadressen betekent voor LAA dat meer gegevens beschikbaar komen om te kunnen gebruiken ten behoeve van signalen.
- LAA was een programma, maar wordt nu een structureel kwaliteitsinstrument voor de BRP. Een wetsvoorstel²⁶ daarvoor is in behandeling in het parlement. De minister van BZK krijgt daarin de rol om gemeenten te ondersteunen bij adresonderzoek met behulp van LAA-signalen.

²⁶ Voorstel voor Wijziging van de Wet basisregistratie personen in verband met de invoering van een centrale voorziening ter ondersteuning van de colleges van burgemeester en wethouders bij het onderzoek of een persoon als ingezetene in de basisregistratie personen op een adres in de gemeente dient te worden ingeschreven alsmede naar de juistheid van de gegevens betreffende het adres van een ingezetene in de basisregistratie personen. Kamerstuknummer 35 772, nr. 2.

LAA-signaal “Langdurig niet-ingezetene”

De LAA (Landelijke Aanpak Adreskwaliteit) heeft drie proeven gedaan (in 2019-2020 met 11 gemeenten) en een pilot (in 2021 met 20 gemeenten) met het signaal ‘Langdurig niet-ingezetene’. Het gaat om de combinatie van als niet-ingezetene geregistreerd staan in de BRP en de aanvraag van een WW-uitkering met opgave van een adres in Nederland. In de pilot met dit signaal hebben gemeenten huisbezoeken afgelegd. In 40% van de gevallen bleek dat er een of meerdere personen mogelijk onterecht als niet-ingezetene stonden ingeschreven.

Het signaal is in eerste instantie ontwikkeld naar aanleiding van gevallen van vermeende fraude met WW-aanvragen. Echter, het hoofddoel van LAA is de verbetering van de adreskwaliteit in de BRP. Het signaal blijkt daarvoor bruikbaar. Bij de huisbezoeken werden mensen aangetroffen die niet of niet correct geregistreerd stonden (niet correct kan ook zijn: als niet-ingezetene geregistreerd staan terwijl de betreffende persoon als inwoner geregistreerd moet zijn). Ook zijn situaties van overbwooning en misstanden aangetroffen, waarmee LAA ook indirect een bijdrage kan leveren aan de bescherming van arbeidsmigranten.

De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens en het UWV onderzoeken of landelijke inzet van het signaal in 2022 haalbaar is.

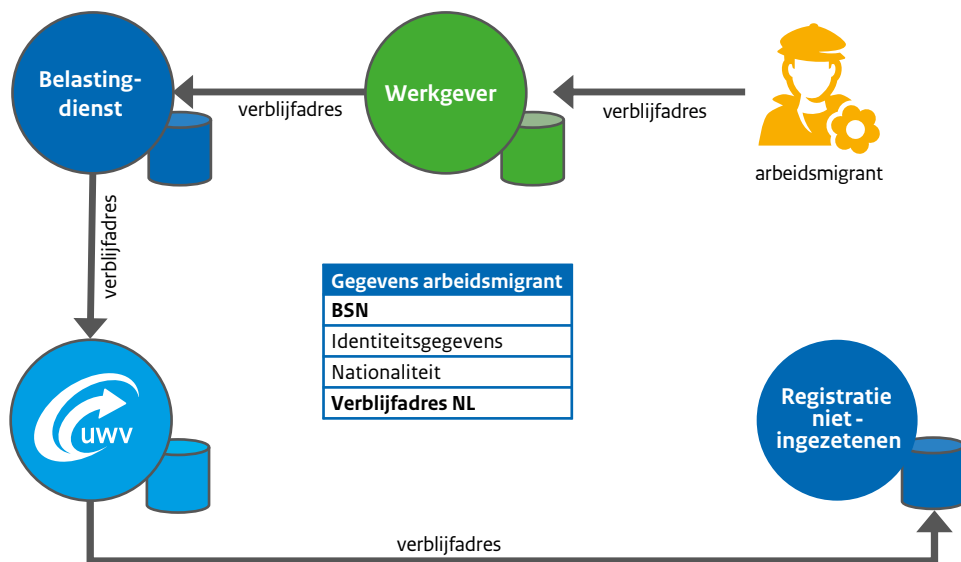

Experiment met rol voor gemeenten als aangewezen bestuursorgaan voor registratie gegevens niet-ingezetenen

- Een aantal bestuursorganen die daarvoor in BRP-regelgeving zijn aangewezen (o.a. de Belastingdienst) en 19 RNI-loketgemeenten zorgen voor het registreren en actualiseren van de BRP, onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK. Gemeenten hebben tot nu toe geen rol hierin.
- BZK bereidde in 2021 een experiment voor, waarin een dergelijke rol voor gemeenten zal worden uitgetoet. Een aantal gemeenten (colleges van B&W) zal worden aangemerkt als ‘aangewezen bestuursorganen’ in de zin van de Wet BRP. Deze gemeenten gaan (gewijzigde) gegevens doorgeven aan de minister van BZK. De minister neemt deze gegevens direct over in de BRP. Deze aangewezen bestuursorganen mogen ook gewijzigde gegevens doorgeven van personen die niet binnen hun gemeentegrenzen verblijven. Zo zou deze taak voor een hele regio uitgevoerd kunnen worden.
- In het najaar van 2021 vinden gesprekken plaats met gemeenten die interesse hebben getoond in een rol als aangewezen bestuursorgaan.
- Begin 2022 zal een AMvB (Experimentbesluit BRP) dat een grondslag biedt voor deze taak in consultatie gaan, met beoogde inwerkingtreding in 2022.

🔍 Rol werkgevers/ toezicht op registratie arbeidsmigranten (Aanbeveling 3.1 F)

Figuur E: Verblijfsadressen via de werkgever aanleveren

Bij de inrichting van een sluitend proces voor het registreren en bijhouden van gegevens over het verblijf van arbeidsmigranten wordt ook een rol voor werkgevers en de loonaangifteketen voorzien. Werkgevers weten immers wie er in Nederland aan het werk is, en als het (tijdelijk) verblijfsadres een vast onderdeel van de loonaangifte wordt, kan informatie daarover gebruikt worden ten behoeve van het bijhouden van de gegevens in de BRP.

De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens gaat statussen toevoegen voor niet-ingezetenen. De status wijzigt bij signalering dat de adresgegevens niet correct of onvolledig zijn, bijvoorbeeld als een verblijfsadres ontbreekt of iemand mogelijk onterecht als niet-ingezetene staat ingeschreven.

De status kan worden gebruikt als signaal aan werkgevers en arbeidsmigranten zelf om aan te geven dat gegevens moeten worden geactualiseerd. Mogelijk kunnen in de toekomst ook sancties worden opgelegd aan werkgevers die tekortschieten bij het aanleveren van verblijfsgegevens.

De ministeries van BZK en SZW zijn in overleg met UUV en de Belastingdienst over aanpassingen van de loonaangifteketen die hiervoor nodig zijn.

🔍 Onderzoek naar verplichte registratie

De staatssecretaris van BZK laat onderzoeken of het EU-recht mogelijkheden open laat voor verplichte registratie van verblijf in de BRP van personen die kortdurend (korter dan vier maanden) in Nederland verblijven. Onder andere de VNG en de gemeenten Den Haag, Westland en Rotterdam zijn betrokken bij het opstellen van de onderzoeksvragen. Uitkomsten worden voor de zomer van 2022 verwacht.

Het verbeteren van toegang tot informatie en dienstverlening van de overheid voor EU-arbeidsmigranten

RNI-loketten als informatiepunt (Aanbeveling 3.2 A)

Het Aanjaagteam adviseerde om de RNI-loketten niet alleen als registratiepunt te gebruiken, maar ook als informatiepunt. De mogelijkheden daarvoor zijn besproken, maar een brede informatiefunctie past niet bij de aard van de werkzaamheden van de loketten. De nadruk ligt op het identificatie- en registratieproces en dat zijn vitale processen waar bijzondere expertise voor nodig is. Bovendien is het nu al lastig om voldoende capaciteit beschikbaar te hebben, vooral in piekperiodes. De RNI-loketten zullen daarom vooral een doorverwijsfunctie krijgen. Bij de inschrijving wordt een bewijs van de inschrijving uitgereikt. Daarop worden voortaan verwijzingen naar websites geplaatst. Ook is informatiemateriaal bij de loketten beschikbaar dat relevant is voor de arbeidsmigranten. De medewerkers kunnen doorverwijzen naar onder andere de informatiepunten bij bibliotheken.

De registratie van niet-ingezetenen zal op een andere manier wel gaan bijdragen aan een betere informatiepositie van EU-arbeidsmigranten. De app die ontwikkeld wordt voor het doorgeven van wijzigingen in de contactgegevens en tijdelijke verblijfsadressen, zal ook informatie bevatten. De geregistreerde e-mailadressen en telefoonnummers kunnen bovendien worden gebruikt om de doelgroep te informeren. Een eerste ervaring daarmee is in de zomer van 2021 opgedaan, door het versturen van e-mails met informatie over COVID-19-vaccinaties (zie kader). Die ervaring wordt nu ingezet om informatievoorziening via dit nieuwe kanaal op te zetten. Denk daarbij aan het informeren over de aangifteplicht die geldt zodra iemand naar verwachting langer dan vier maanden binnen zes maanden in Nederland gaat verblijven. Deze inspanningen passen in het breder versterken van de informatievoorziening aan arbeidsmigranten (zie ook hoofdstuk 'Samenleven').

Mails aan 30.000 arbeidsmigranten over de COVID19-vaccinatie

De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens kon het ministerie van VWS door middel van de aan de RNI-loketten verzamelde e-mailadressen ondersteunen bij de informatievoorziening over de COVID-19-vaccinaties aan EU-arbeidsmigranten. Mailings met informatie over vaccinatiemogelijkheden werden in het Pools, Roemeens, Bulgaars, Spaans en Engels verstuurd aan de personen die hun e-mailadres hadden opgegeven.

Toegang tot DigiD (Aanbeveling 3.2 B)

- EU-arbeidsmigranten kunnen gebruik maken van DigiD, maar er zijn verbeteringen nodig in de aanvraagprocedure en het gebruik.
- Tot vorig jaar konden alleen niet-ingezetenen met de Nederlandse nationaliteit een DigiD aanvragen, maar nu is het ook mogelijk met een EER-nationaliteit. Daarmee is DigiD toegankelijk voor alle EU-arbeidsmigranten.
- Er zijn nu twee situaties mogelijk:
 - Een EU-arbeidsmigrant kan in de BRP geregistreerd staan als ingezetene van Nederland (inwoner van een Nederlandse gemeente, met een woonadres in Nederland) of als niet-ingezetene (met een adres in het buitenland). Voor de EU-arbeidsmigrant die als inwoner van een Nederlandse gemeente staat geregistreerd, geldt de reguliere aanvraagprocedure waarbij de activeringscode naar het geregistreerde Nederlandse adres wordt verstuurd.
 - In de tweede situatie is er geen Nederlands adres en moet de activeringscode worden opgehaald aan een van de DigiD-balies.
- Het aanvraagproces op de website van DigiD.nl is dit najaar verbeterd. Als een niet-ingezetene het aanvraagproces voor ingezetene is ingegaan, wordt de persoon naar het goede proces doorgeleid (en andersom).
- Er zijn in Nederland op dit moment 11 loketten waar niet-ingezetenen een DigiD-code kunnen ophalen. Het streven is om de DigiD-aanvraag te combineren met de registratie in de BRP als niet-ingezetene aan een van de 19 RNI-loketten. De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens en Logius werken samen om dat mogelijk te maken. Hiervoor zijn aanpassingen in de systemen van zowel de BRP als DigiD nodig.
- BZK laat onderzoeken hoe in de toekomst tijdelijke verblijfsadressen gebruikt kunnen worden in het aanvraagproces voor DigiD.
- Naast het vergemakkelijken van het aanvraagproces, is er ook aandacht nodig voor het gebruik van DigiD. Zo is het de vraag of dienstverlening waartoe men via DigiD toegang krijgt, aansluit op behoeften van EU-arbeidsmigranten. BZK kijkt in dat kader ook naar de benodigde beveiligingsniveaus.

Wijze van registratie in BRP	Aanvraag DigiD mogelijk voor arbeidsmigrant?	Hoe?	Beveiligingsniveau (aanvullen)
Geregistreerd als inwoner bij gemeente, dus met adres in NL, NL paspoort, ID-kaart, rijbewijs	√	Digitale aanvraag en brief thuis	Hogere beveiligingsniveaus in toekomst mogelijk
Geregistreerd als inwoner bij gemeente, dus met adres in NL, geen NL paspoort, ID-kaart, rijbewijs	√	DigiD Buitenland loket	Substantieel (twee factor authenticatie met sms)
Geregistreerd als niet-ingezetene, EU-nationaliteit	√	DigiD Buitenland loket	Substantieel (twee factor authenticatie met sms)
Geregistreerd als niet-ingezetene, geen EER-nationaliteit	X	X	X

4. Huisvesting

In het rapport van het Aanjaagteam was er veel aandacht voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Het probleem is tweeledig: er zijn te weinig huisvestingslocaties en er zijn veel locaties die kwalitatief onder de maat zijn. Daarnaast zijn arbeidsmigranten vaak erg afhankelijk van de werkgever voor hun huisvesting. Er zijn situaties waarbij de arbeidsmigrant zonder werk en daardoor ook vrijwel direct zonder huis komt te zitten. Het verruimen en verbeteren van het aanbod van huisvestingslocaties vergt tijd en is in ontwikkeling.

Het Aanjaagteam heeft een aantal aanbevelingen gedaan om de huisvestingssituatie van arbeidsmigranten te verbeteren. Het huisvestingsadvies van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten rustte op vier pijlers:

- Het **verbeteren van de ondersteuning en het instrumentarium van gemeenten**
- Het zorgen voor **meer huisvesting**
- Het **verbeteren van de kwaliteit van de huisvesting**
- Het zorgen voor een betere **huurpositie**.

Meer en betere huisvesting voor Arbeidsmigranten H4

4.1.A Inzicht in bestaande sturingsmogelijkheden	✓
4.1.B Invoering verhuurdersvergunning	✓
4.1.C Handhaving door gemeenten	↻
4.2.A Afspraken over de landelijke opgave en gemeentelijke opgave	🔍
4.2.B Regionale deals voor meer huisvesting	🔍
4.2.C Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid	🔍
4.3.A Integreer het SNF- en AKF-keurmerk	🔍
4.3.B Overgang naar de nieuwe norm	✗
4.3.C Aangepaste oppervlakte norm in het Bouwbesluit	✓
4.3.D Geïntegreerd SNF/AKF keurmerk voor overige woonvormen	🔍
4.3.E Samenwerking tussen gemeenten en keurmerken in de handhaving	↻
4.4.A Een zelfstandig huurcontract voor alle woonvormen	🔍
4.4.B Ontkoppeling huur- en arbeidscontract op papier en in de praktijk	✓

Classificatie

✓ Voltooid

↻ Doorlopend

✓ In uitvoering

🔍 In onderzoek/verkenning/consultatie

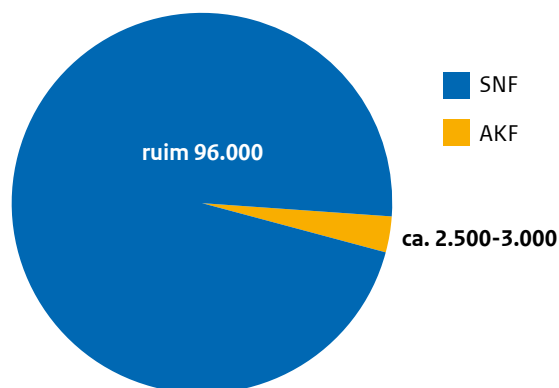
🕒 In afwachting nieuw kabinet

➡ Geïntegreerd in bestaand traject

★ Aanbeveling gericht aan sociale partners

✗ Niet van toepassing, niet uitvoerbaar

Figuur A: Aantal gecertificeerde plekken huisvesting arbeidsmigranten in 2019

- Bij **AKF** wordt het aantal plekken geschat op **2.500 tot 3.000** (gebaseerd op 100 bedrijven met huisvesting waarbij ruim 90% maar één huisvestingslocatie bezit en gemiddeld 25-30 bedden per locatie).
- Bij **SNF** gaat het in 2020 om 665 geregistreerde ondernemingen, verdeeld over 11.280 locaties.
- In 2019 betrof het 562 geregistreerde ondernemingen, verdeeld over 10.409 locaties.
- De totale capaciteit betrof in 2019 ruim **96.000 plekken**.

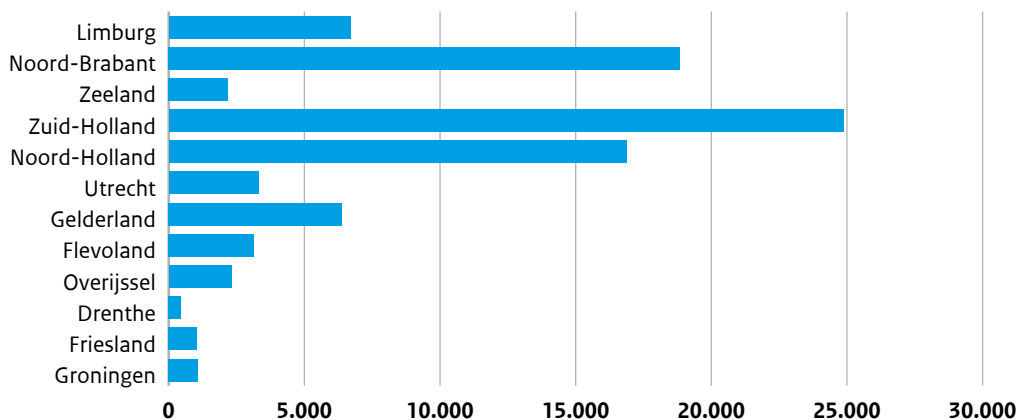
Let op: het betreft *beschikbare bedden*, niet *bezette bedden*.

- Het **tekort aan huisvestingsplekken** voor arbeidsmigranten wordt door het Expertisecentrum Flexwonen geschat op **120.000 in 2019**. In 2017 schatten zij dit nog op 100.000.

- In de figuur is te zien wat de verhouding van het aantal bedden is van beide keurmerken. Een vergelijking van die cijfers met de schatting van het Expertisecentrum Flexwonen laat zien dat het naar alle waarschijnlijkheid maar een klein aandeel van het totale aantal plekken betreft.
- Bij de rijksoverheid bestaat geen inzicht in de precieze beschikbare en bezette huisvesting voor arbeidsmigranten. Dit komt doordat er simpelweg geen overzicht is van de plekken waar arbeidsmigranten wonen. Dat komt voor een deel doordat een aantal arbeidsmigranten nog geen Nederlands verblijfsadres hoeft op te geven. Zij verblijven in beginsel korter dan vier maanden en vallen dan onder de registratie van niet-ingezetenen. Ook wanneer dit verblijf langer wordt, schrijft men zich niet altijd in bij een gemeente. Ook hierdoor zijn er geen cijfers bekend over het precieze tekort in de huisvesting.
- Om toch enige informatie te hebben over de woonsituatie van arbeidsmigranten en de verdeling over Nederland is door CBS een meting verricht.²⁷

²⁷ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2021/41/in-nederland-werkzame-ingezetenen-en-nietingezetenen-uit-euefta-landen-2019>

Figuur B: verdeling van arbeidsmigranten over Nederland

- In deze figuur is de verdeling van arbeidsmigranten over Nederland te zien.²⁸ Het betreft alleen de arbeidsmigranten die als ingezetene in de BRP geregistreerd staan; in totaal 87.170 personen.
- De gemeten groep wijkt in aantal sterk af van het geschatte aantal arbeidsmigranten in Nederland. Dit kan deels verklaard worden door de afbakening van de groep in de pilot (o.a. op inkomen, landen van herkomst en een maximale verblijfsduur van 10 jaar). Daarnaast vallen arbeidsmigranten die als niet-ingezetene geregistreerd staan buiten dit aantal. Tot slot kan het nog zijn dat er arbeidsmigranten in Nederland zijn die überhaupt niet in de BRP geregistreerd staan.

Aanbevelingen: verbeteren instrumentarium en ondersteuning gemeenten

De eerste paar aanbevelingen op het gebied van huisvesting zien toe op het verbeteren van het gemeentelijk instrumentarium, zodat zij beter kunnen ingrijpen of sturen op huisvesting arbeidsmigranten. Daarnaast zien deze aanbevelingen toe op zorgen voor ondersteuning van gemeenten, zodat zij passend huisvestingsbeleid kunnen maken. In dit onderdeel is aangegeven hoe het staat met die aanbevelingen en is ook meegenomen welk ondersteuningsaanbod vanuit het rijk al bestaat.

Inzicht in bestaande sturingsmogelijkheden en oprichten expertteam ter ondersteuning van gemeenten (4.1 A, 4.1 C en 7.2 C)

- In het advies van het Aanjaagteam zaten onder andere de aanbevelingen aan het rijk om de kennis onder gemeenten te vergroten over de bestaande sturingsmogelijkheden op het gebied van huisvesting. Hierop is toegezegd dat het kabinet een handreiking voor gemeenten zou opstellen om hen te helpen met het maken van beleid op het gebied van huisvesting.
- In augustus 2021 is de *Handreiking huisvesting arbeidsmigranten* uitgebracht voor gemeenten.
 - Gemeenten kunnen voorbeelden uit deze handreiking halen die vertellen hoe om te gaan met hun ruimtelijkeordeningsbeleid en lokale regelgeving op het gebied van huisvesting arbeidsmigranten.
 - Zo wordt bijvoorbeeld uitgewerkt welke zaken allemaal geregeld moeten worden als het gaat om de huisvesting van arbeidsmigranten. Daarnaast wordt besproken hoe gemeenten ‘verkamering’ of overbewoning kunnen tegengaan.
 - De handreiking is hier te downloaden: [Handreiking helpt bij het realiseren van huisvesting voor arbeidsmigranten | Nieuwsbericht | Woningmarktbeleid](#).
- Verder is de aanbeveling gedaan een expertteam op te richten, ook ter ondersteuning van gemeenten.
- In Hoofdstuk 7 vindt u de stand van zaken rond het de ondersteuning van gemeenten (het zogenaamde expertiseteam).

²⁸ Dit volgt uit de door CBS uitgevoerde pilot. Scope: Alle werknemers met een niet-Nederlandse EU/EFTA-nationaliteit die minder dan tien jaar zijn ingeschreven als ingezetene van Nederland, waarvan ze minimaal de helft van de tijd dat ze in Nederland wonen ook werkzaam zijn geweest als werknemer, niet staan ingeschreven als student bij een door de Nederlandse overheid bekostigde onderwijsinstelling en maximaal 130% van het wettelijk minimumloon verdienen met hun hoofd baan. Alleen personen tussen 18 en 67 jaar worden meegenomen in dit onderzoek.

Invoering verhuurdervergunning en overgang naar nieuwe norm (4.1 B en 4.3 B)

- Het Aanjaagteam heeft ook de aanbeveling gedaan tot het invoeren van een verhuurdervergunning voor de verhuur aan arbeidsmigranten. Daarbij zou het gebruik van de keurmerken SNF en AKF verplicht moeten worden via de verhuurdervergunning.
- Het Wetsvoorstel *goed verhuurderschap* is in de zomer in internetconsultatie gegaan.
 - In dit voorstel wordt een verhuurdersvergunning geïntroduceerd. Gemeenten kunnen straks op grond van deze wet een vergunningstelsel introduceren voor verhuur van woonruimte én specifiek voor de verhuur aan arbeidsmigranten.
 - De keurmerken bevatten veel eisen die verdergaan dan het Bouwbesluit, of daar zelfs van afwijken. De keurmerken in deze vorm verplicht stellen (inclusief deze kwaliteitseisen aan bouwwerken) is dan ook niet mogelijk. Wel kunnen gemeenten straks specifieke eisen stellen aan de huisvesting bij de verhuur aan arbeidsmigranten, waarbij zij kunnen toezien op de aanwezigheid van sanitair, was- en kookvoorzieningen. Daarnaast geldt voor verhuur aan arbeidsmigranten straks dat per huishouden een eigen af te sluiten ruimte beschikbaar moet zijn.
 - Het wetsvoorstel is van 5 juli tot en met 1 september in openbare internetconsultatie gegeven. Na verwerking van de consultatiereacties heeft het kabinet begin november 2021 het voorstel van wet ter advisering aan de Raad van State voorgelegd.

Breder ondersteuningsaanbod

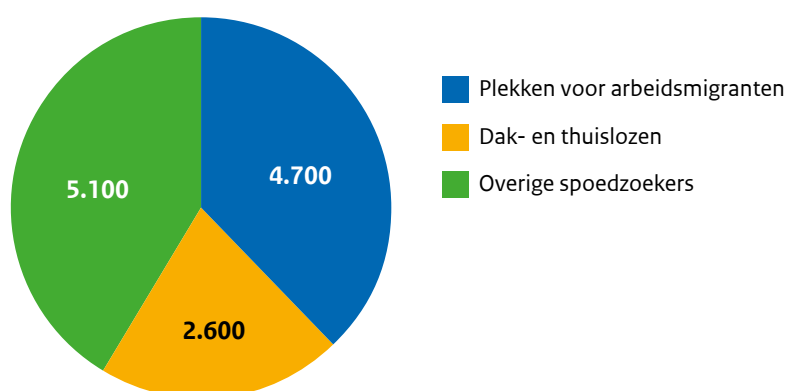
Verder heeft de minister van BZK een breder **ondersteuningsaanbod** bij RVO, zoals het Expertteam Woningbouw en de Versnellingskamers Flexwonen.

- Versnellingskamers Flexwonen. Om meer flexibele woningen beschikbaar te krijgen, zijn concrete plannen en afspraken nodig tussen een gemeente en (veel) andere partijen. Speciaal daarvoor zijn de Versnellingskamers Flexwonen in het leven geroepen. Een versnellingskamer is bedoeld om de gezamenlijke planvorming te versnellen en de benodigde samenwerking tussen de betrokken partijen een vliegende start te geven.
- In een versnellingskamer werken betrokken partijen samen aan een haalbaar en gedragen flexwonenconcept.
- Afhankelijk van de lokale opgave, de beschikbare locaties, de gemeente en overige omstandigheden verschilt de exacte aanpak per versnellingskamer. Iedere versnellingskamer is dus maatwerk.
- In de versnellingskamers wordt ook gekeken naar de verschillende aandachtsgroepen op het gebied van huisvesting, zoals arbeidsmigranten. Het is dan aan de gemeente of er uiteindelijk ook iets voor deze aandachtsgroep wordt gerealiseerd.
- Expertteam Woningbouw. Het Expertteam Woningbouw helpt gemeenten en provincies bij complexe woningbouwprojecten of woningbouwplannen die stagneren. Andere partijen die tegen belemmeringen aanlopen op het gebied van woningbouw, kunnen ook contact opnemen met het Expertteam. Denk daarbij aan woningcorporaties of projectontwikkelaars. Samen met de betreffende gemeente proberen de teamleden een oplossing te vinden.
- Resultaat: in het afgelopen jaar (augustus 2020 tot en met augustus 2021) ging het bij deze ondersteuningsmogelijkheden drie keer om trajecten m.b.t. tijdelijke huisvesting voor arbeidsmigranten. Twee van de drie zijn afgerond (in Noord-Holland en Utrecht). Eentje loopt nog (in Zeeland).

Aanbevelingen: zorgen voor meer huisvesting

Het tweede deel van de aanbevelingen over huisvesting ziet toe op het zorgen voor *meer* huisvesting. In dit onderdeel wordt ingegaan op deze specifieke aanbevelingen en de inzet van het rijk, provincies en gemeenten.

Figuur C: 12.400 woonplekken voor aandachtsgroepen in 2020

Afspraken over de landelijke opgave en gemeentelijke opgave en regionale deals voor meer huisvesting (4.2 A en 4.2 B)

- Deze aanbevelingen omvatten het maken van een landelijke opgave op het gebied van huisvesting arbeidsmigranten en de doorvertaling naar provincies. Een aanbeveling van het Aanjaagteam was om provincies regionale deals te laten sluiten, met uitdrukkelijk de betrokkenheid van corporaties.
- Het kabinet heeft aangegeven de huisvestingsproblematiek van arbeidsmigranten samen te willen aanpakken met andere aandachtsgroepen op de woningmarkt. Hiervoor heeft de Interbestuurlijke Werkgroep Ter Haar in juli 2021 advies uitgebracht²⁹. In dit advies worden ook aanbevelingen gedaan die raken aan de vraag op welke manier de komende tijd vanuit het rijk gestuurd moet worden op het bouwen van woningen. Begin 2022 zal een uitwerking van die aanbevelingen klaar zijn.
- Er is in **2020 50 miljoen euro** vrijgemaakt voor de huisvesting van kwetsbare groepen. De verantwoording van dit jaar gaat over de uitvoering in 2020. De gelden zijn in december uitgekeerd. Daarom geeft de verantwoording ons nu nog geen inzicht in de behaalde resultaten. Bij de toekenning van de gelden is wel bekend geworden dat het ging om 12.400 woonplekken, waarvan 4.700 bestemd waren voor arbeidsmigranten. Daarnaast waren er 2.600 plekken bestemd voor dak- en thuislozen en 5.100 voor andere spoedzoekers.
- In **2021** is opnieuw **50 miljoen euro** vrijgemaakt voor de huisvesting van aandachtsgroepen. Hiervan is €31 miljoen beschikbaar voor de regeling Huisvesting aandachtsgroepen die gemeenten kunnen aanvragen. Deze regeling is in het najaar opengesteld. Op een later moment zal de Kamer geïnformeerd worden over de toegekende aanvragen.

Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid (4.3 C)

- Bij de aanbevelingen zat ook het advies aan gemeenten en provincies om bij de besluitvorming over nieuwe bedrijvigheid de huisvestingsvraag als gevolg van de inzet van arbeidsmigranten onderdeel te maken van het vestigingsbeleid. Daardoor worden potentiële knelpunten met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten eerder onderkend. Deze verplichting zou moeten worden vastgelegd in de provinciale RO-verordening.
- Op dit moment is de provincie Zuid-Holland een verkenning aan het uitvoeren over de mogelijkheden om dit te regelen. De uitkomsten van deze verkenning worden daarna gedeeld met de andere provincies.

²⁹ Adviesrapport "Een thuis voor iedereen" d.d. 8 juli 2021 (kamerstuk 32 847, nr.8o8).

- De provincie Noord-Brabant heeft gestimuleerd dat regio's in afspraken over werken en bedrijventerreinen vastleggen dat bij de vestiging van nieuwe bedrijvigheid de huisvestingsvraag arbeidsmigranten onderdeel moet uitmaken van het vestigingsbeleid.
- Verder stimuleren de provincies op verschillende andere manieren dat gemeenten al dan niet in regionaal verband beleid of afspraken maken rond de huisvesting van arbeidsmigranten. Zo organiseert de provincie Noord-Brabant (samen met regio's) regionale netwerkbijeenkomsten. Per regio zijn inmiddels 3 rondes 'Regiotafels arbeidsmigranten' gehouden, met als doel de afstemming en samenwerking tussen overheid en markt/maatschappijen partijen te bevorderen.

Verkenning 'Versnellen huisvesting arbeidsmigranten'

Op initiatief van het Aanjaagteam heeft het ministerie van SZW het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) gevraagd om een verkenning uit te voeren voor het versnellen van passende huisvesting voor arbeidsmigranten. In nauwe samenwerking met enkele gemeenten (Dronten, Lansingerland) en regio's (Tiel en Rivierenland) - waar de behoefte aan huisvesting voor arbeidsmigranten groot is -, is met de kennis en kunde van het RVB geïnventariseerd welke locaties kansrijk zijn voor de realisatie van huisvesting. De verkenning heeft onder andere in beeld gebracht waar locaties en huisvesting aan moet voldoen. Ook zijn er ruimtelijke analyses uitgevoerd en er is een globale businesscase opgesteld. De pilot heeft duidelijk gemaakt welke oorzaken voor het tekort aan huisvesting voor arbeidsmigranten (en andere aandachtsgroepen) er op lokaal en regionaal niveau zijn. De pilot heeft ook oplossingsrichtingen benoemd. Het actief ondersteunen van medeoverheden vanuit het Rijk met (uitvoerings)kennis en advies wordt als een belangrijke meerwaarde gezien om het aanbod van huisvesting voor kwetsbare groepen te vergroten en/of te verbeteren³⁰.

³⁰ Bijlage Overkoepelende rapportage Rijksvastgoedbedrijf 'Pilot huisvesting Arbeidsmigranten' d.d. 5 oktober 2021.

Aanbevelingen: zorgen voor betere huisvesting

Het derde deel van de aanbevelingen op huisvesting ziet toe op het zorgen voor een betere kwaliteit van de huisvestingslocaties. Die is volgens het rapport nog te vaak onder de maat. In dit onderdeel wordt de stand van zaken rond kwaliteit gegeven, waaronder de integratie van de huisvestingskeurmerken.

Verbeteren normen voor de huisvesting, waaronder integratie keurmerken SNF en AKF en aanpassing vierkante meter norm (4.3 A, 4.3 B, 4.3 C, 4.3 D)

- In het advies van het Aanjaagteam zat ook de aanbeveling om de keurmerken SNF en AKF te integreren en op een aantal punten de normen aan te passen.
- De bestuurders van Stichting Normering Flexwonen (SNF) en het Agrarisch Keurmerk Flexwonen (AKF) hebben in de afgelopen maanden verder gesproken over integratie van normen en keurmerken. Zij zien voldoende mogelijkheden om te komen tot integratie. Uitgangspunt daarbij is dat de kwaliteitsnormen voor reguliere huisvesting, zoals die binnen SNF en AKF zijn geformuleerd, leidend zijn. Voor de tijdelijke huisvesting van seizoenwerknemers in de land- en tuinbouw worden nadere afspraken gemaakt. Dat is in lijn met de inhoudelijke voorwaarden zoals het Aanjaagteam adviseert. Uiteraard zullen partijen nadere afspraken blijven maken over verbeteringen binnen de normen.
- Geadviseerd wordt ook om de keurmerken via een verhuurdervergunning verplicht te stellen. Hier is onder het kopje 'Verbeteren instrumentarium' al ingegaan.
- Eén van de normen die wordt geadviseerd voor alle huisvesting is het minimum van 15 vierkante meter per persoon. Het kabinet heeft aangegeven, in lijn met de motie Van Dijk³¹, dat de gebruiksoppervlakenorm wordt gedecentraliseerd met de inwerkingtreding van de Omgevingswet.
- Vanaf inwerkingtreding van de Omgevingswet kunnen gemeenten de 15 vierkante meter per persoon invoeren in het Omgevingsplan. In de 'Handreiking huisvesting arbeidsmigranten' zijn gemeenten geïnformeerd over de mogelijkheden. Ook is er op het VNG-forum aandacht aan besteed. De Omgevingswet treedt per 1 juli 2022 in werking.
- Ook wordt geadviseerd dat voor alle huisvesting een eigen slaapkamer per persoon beschikbaar is. In het wetsvoorstel goed verhuurderschap, waarin een verhuurdervergunning wordt geïntroduceerd wordt er ook voor gezorgd dat er per huishouden een eigen verblijfsruimte is.
- Verder moet de huisvesting voldoen aan de bestaande regelgeving, zoals het Bouwbesluit. Gemeenten zien toe op de naleving daarvan.

Aanbevelingen: Verbeteren huurbescherming van arbeidsmigranten

Een aantal van de verbeterpunten uit de adviezen van het Aanjaagteam gingen over de positie van de arbeidsmigrant ten opzichte van zijn werkgever.

Wanneer de werkgever ook de huisvester is, bestaat het risico dat een arbeidsmigrant direct op straat komt te staan als hij zijn werk verliest. Dat komt doordat er vaak geen sprake is van huurbescherming, er een huurcontract 'naar aard van korte duur' wordt gebruikt en er een koppeling wordt gemaakt tussen het huur- en arbeidscontract.

Zelfstandig huurcontract voor alle woonvormen en loskoppelen werk en huisvesting (4.4 A en 4.4 B)

- Loskoppeling huur en arbeid. Het rijk zet in op de loskoppeling van huur en arbeid. Deze twee zaken moeten niet langer in een gekoppeld contract zijn opgenomen, maar moeten worden geregeld in twee losse zelfstandige contracten. Via het wetsvoorstel goed verhuurderschap wordt deze loskoppeling geregeld. Onderdeel van de bijbehorende algemene regels is dat straks bij de verhuur aan arbeidsmigranten een schriftelijk en zelfstandig huurcontract aan de gebruiker van de ruimte wordt aangeboden.
- Huurbescherming en gebruik van contracten. Het Rijk zet in op meer gebruik van tijdelijke huurcontracten en het verlengen van de opzegtermijn. In het advies van het Aanjaagteam is een opzegtermijn van een maand aanbevolen, bij verblijf langer dan vier maanden.

³¹ Kamerstukken II, 2020-21, 29 861, nr. 67.

- Wat betreft het aanbieden van huurcontracten met opzegtermijn heeft het kabinet in eerste instantie ingezet op het gebruik van tijdelijke huurcontracten voor arbeidsmigranten. Uit de evaluatie van de Wet doorstroming huurmarkt 2015 is gebleken dat deze contractvorm onvoldoende voor dit soort situaties wordt gebruikt, vooral omdat deze als niet-passend wordt ervaren. Op dit moment verkent het kabinet welke mogelijkheden er zijn om een contractvorm te ontwerpen waarbij de huurpositie van arbeidsmigranten wordt verbeterd.

Een kijkje in de keuken bij Fruitbedrijf Masteling

In Marknesse (Flevoland) ligt het fruitteeltbedrijf van Cees. Cees werkt al jaren in de fruitteelt en heeft het bedrijf overgenomen van zijn vader. Hij heeft zich de afgelopen jaren gespecialiseerd in de teelt van appels en peren. Het oogstseizoen van de peren is eind augustus. De appels volgen iets later. Cees heeft drie voormannen in dienst en ook een heel aantal arbeidsmigranten. Die zijn op verschillende manieren in dienst: een aantal vaste mensen die er jaarlijks een lange periode zijn en een aantal krachten die alleen tijdens de oogst komen. Die blijven dan meestal een week of zes. Voor de pieken huurt Cees soms nog via bekende en gecertificeerde uitzendbureaus extra krachten in. Maar liever regelt hij ze via zijn vaste mensen en huisvest hij ze zelf.

Cees heeft twee huisvestingslocaties, beide AKF-gecertificeerd. Hij heeft een tweede woonhuis op zijn eigen land, een stukje verderop van zijn eigen huis. Daar wonen vijf tot zes mensen, waarvan sommige familie van elkaar zijn. In het huis zijn vier slaapkamers, een badkamer en twee toiletten. Naast het huis is een schuur met wasvoorzieningen en toiletten. Ook hebben de bewoners daar nog een fitnessruimte ingericht.

De flexibele krachten verblijven op het bungalowpark in Noordwolde, op 20 minuten rijden van het fruitbedrijf. De bungalows zijn geschikt voor 4 tot 5 personen. Dit is ook het aantal arbeidsmigranten dat er verblijft.

Met zijn bewoners heeft Cees duidelijke afspraken gemaakt. Wie overlast veroorzaakt krijgt een gele kaart. Na twee gele kaarten, vlieg je eruit. Iedereen betaalt evenveel huur: 75 euro per week, zowel in het woonhuis als in de bungalows. Dat geeft duidelijkheid en geen gedoe. Daarbij krijgen de arbeidskrachten een gebruiksovereenkomst naast de arbeidsovereenkomst en wordt de huur ingehouden op het loon.

Cees geeft aan dat de gemeente Noordoostpolder goed scherp heeft wanneer bedrijven willen uitbreiden en dat daar dan ook huisvesting voor moet komen: dat is in deze omgeving goed geregeld.

5. Zorg en Welzijn

 H5 Gezondheid en welzijn van Arbeidsmigranten	
5.1.A Regel verlengde zorgfaciliteiten	
5.1.B Bevorder toegankelijkheid van de verzekeringspolis	
5.1.C Voldoende medische voorzieningen in de regio	

Arbeidsmigranten zouden in principe, net als iedereen, toegang moeten hebben tot zorg en een zorgverzekering. In de praktijk komen er echter soms schrijnende gevallen voor van arbeidsmigranten die onbewust onverzekerd zijn, of die worden weggestuurd door een zorgverlener terwijl zij medisch noodzakelijke hulp nodig hebben. De rechten van arbeidsmigranten met betrekking tot zorg en de dagelijkse praktijk lijken niet altijd overeen te komen.

De aanbevelingen van het Aanjaagteam met betrekking tot de gezondheid en welzijn van arbeidsmigranten concentreren zich op toegang tot zorg zonder afhankelijkheid van de werkgever. Het Aanjaagteam beveelt aan om ervoor te zorgen dat arbeidsmigranten niet direct zonder zorgverzekering komen te zitten zodra zij hun werk verliezen. Daarnaast adviseert het Aanjaagteam om de toegang tot de verzekeringspolis te verbeteren en te zorgen voor voldoende medische voorzieningen in de regio waar veel arbeidsmigranten werken

In deze jaarrapportage wordt er, naast een stand van zaken van de aanbevelingen, ook gekeken naar de algemene informatie die bekend is met betrekking tot arbeidsmigranten. Aangezien de COVID-19-pandemie de directe aanleiding vormde voor de oprichting van het Aanjaagteam, zal er ook worden gekeken naar ontwikkelingen, cijfers en initiatieven ten aanzien van COVID-19. Daarnaast is er ook aandacht voor dak- en thuisloze arbeidsmigranten.

Classificatie

 Voltooid

 Doorlopend

 In uitvoering

 In onderzoek/verkenning/consultatie

 In afwachting nieuw kabinet

 Geïntegreerd in bestaand traject

 Aanbeveling gericht aan sociale partners

 Niet van toepassing, niet uitvoerbaar

Arbeidsmigranten en COVID-19

Uit recente cijfers van het CBS³² blijkt dat van de totale Nederlandse bevolking tussen de 18 en 67 jaar circa de helft (51%) zich ten minste één keer bij de GGD heeft laten testen over de periode van een jaar (augustus 2020 - augustus 2021). Dit is vergeleken met een nader gedefinieerde populatie³³ Europese werknemers waaruit blijkt dat ongeveer een derde (33%) zich heeft laten testen bij de GGD. Beide populaties laten overigens een nagenoeg zelfde percentage aan positieve testen zien dat schommelt rond de 20%.

Het Kenniscentrum Arbeidsmigranten heeft in oktober 2021 de resultaten uitgebracht van haar tweede arbeidsmigrantenpanel³⁴. Daarbij zijn ook vragen gesteld over de coronapandemie. Enkele relevante uitkomsten:

- De overgrote meerderheid van de arbeidsmigranten is geïnformeerd over coronamaatregelen die op het werk in acht moeten worden genomen. Het blijkt dat 3 tot 7% van de respondenten die hebben deelgenomen aan het panelonderzoek aangeven helemaal niet te zijn geïnformeerd.
- Van de praktijk- of ongeschoold werkenden uit Midden en Oost-Europa blijkt 38% coronaklachten te hebben gehad.

Er bestaat een werkgroep onder leiding van het RIVM, waarin GGD-GHOR Nederland en de ministeries van SZW en VWS samenwerken om de arbeidsmigranten te bereiken, te informeren en te laten vaccineren. Bij het fijnmazig vaccineren werken GGD-regio's samen met de gemeenten. Vaccinatie van deze groep kent extra uitdagingen. Zij zijn niet altijd direct oproepbaar via adres- of woongegevens. Velen kunnen door een taalbarrière niet bij de juiste informatie komen of moeten geholpen worden in de moedertaal. Ook kan een deel van deze groep wantrouwend tegen overheid en registraties zijn. Om ook de vaccinatiegraad onder arbeidsmigranten omhoog te krijgen wordt extra aandacht besteed aan het bereiken van deze doelgroep. Voorlichting en informatie over de vaccinatiecampagne is dan ook van groot belang. De gerichte communicatie voor deze doelgroep bestaat onder andere uit:

- Informatie over vaccinatie die beschikbaar is in verschillende talen (o.a. Pools, Roemeens, Bulgaars en Spaans).
- Informatiemateriaal dat wordt gedeeld met nieuwssites en organisaties die een groot bereik hebben onder arbeidsmigranten, zoals polonia.nl en workinnl.nl.
- Een oproep via een digitale nieuwsbrief vanuit de Rijksoverheid. Dit geldt voor arbeidsmigranten die staan ingeschreven in de Registratie Niet-ingezetenen (RNI) én toestemming hebben verleend voor het ontvangen van informatie via e-mail over onder andere corona. De nieuwsbrief is in verschillende talen beschikbaar (waaronder Engels, Pools, Roemeens en Bulgaars). Hierin staat informatie hoe men een afspraak kan maken bij de GGD. Deze mailing kan een arbeidsmigrant ontvangen als hij/zij ten tijde van de registratie een e-mailadres heeft doorgegeven. Ook worden arbeidsmigranten via de leden van werkgevers- en uitzendorganisaties (ABU en NBBU) en sociale partners geïnformeerd over de mogelijkheid zich in te schrijven voor deze digitale nieuwsbrief. Hiervoor kunnen zij zich opgeven via info@rvig.nl.
- Informatie via regionale netwerken van GGD, sociale partners en maatschappelijke organisaties met aandacht voor deze groep, deels voortkomend uit de ervaringen rondom clusteruitbraken en testen.

³² CBS-publicatie d.d. 17 december 2021, Overzicht aanvullend statistisch onderzoek per jaar (cbs.nl).

³³ De populatie 'niet-Nederlanders' is gedefinieerd als personen met een baan als werknemer; een inkomen van maximaal 130% van het wettelijk minimumloon die minder dan 5 jaar als ingezetene staan ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP).

³⁴ Kenniscentrum Arbeidsmigranten, onderzoek "Hoe denken arbeidsmigranten over gezondheid en zorg in Nederland?" (2021).

Er zijn verschillende initiatieven in het leven geroepen om arbeidsmigranten de mogelijkheid te geven zich te laten vaccineren. Het betreft hier initiatieven vanuit de GGD'en in combinatie met gemeenten en/of in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven (glastuinbouw, uitzendsector). Een aantal voorbeelden van dergelijke initiatieven zijn:

- Bussen arbeidsmigranten naar vaccinatie locatie³⁵
- Samenwerking tussen de GGD'en en uitzendbureaus³⁶
- Aanbieden van informatie in de eigen taal³⁷
- Voorlichting in de wijk door sleutelpersonen³⁸

Dak- en thuisloze arbeidsmigranten

De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat de kwetsbare positie van arbeidsmigranten scherp in beeld is gekomen. Ook arbeidsmigranten verloren tijdens de crisis hun baan en aangezien veel banen die door arbeidsmigranten worden vervuld gekoppeld zijn aan een woning, kwamen zij (soms direct) op straat te staan. Tijdens de lockdown werd er voor deze groep - van veelal Midden- en Oost-Europese dak- en thuislozen - ook voor opvang gezorgd.

- Het afgelopen jaar kwamen regelmatig dak- en thuisloze Midden- en Oost-Europeanen in de media. Mogelijk hadden sommige van deze daklozen al persoonlijke problemen (zoals psychische problematiek of een strafrechtelijk verleden) voordat ze naar Nederland kwamen. Deze groep komt na aankomst al snel in Nederland opnieuw in de problemen.
- Er bestaat bij gemeenten en EU-burgers zelf een gebrek aan kennis over de precieze rechten waar iemand toegang toe zou moeten hebben. Daardoor lopen mensen soms zorg en/of toegang tot de opvang mis.
- Tijdens de lockdown zijn alle opvangplekken voor iedereen opengesteld, dus ook voor EU-burgers die normaliter niet werden toegelaten. Dit zorgde voor een stijging van het aantal Oost-Europeanen die zich meldden bij de gemeente voor een opvangplek. Gemeente Rotterdam zag een verdriedubbeling van het aantal dakloze Oost-Europeanen uit de EU (tweede helft 2019 circa 50 tegen circa 160 in najaar 2020).³⁹
- Daklozen met een westerse migratieachtergrond maken 10 procent uit van de totale groep. Dit is sinds 2009 stabiel.
- VWS, SZW, J&V en de G4 hebben in 2021 een Plan van Aanpak opgesteld om specifiek voor de doelgroep kwetsbare dakloze EU-burgers acties te formuleren. Dit Plan van Aanpak is complementair aan de ingezette acties in het kader van het rapport van het Aanjaagteam.⁴⁰
- Het Plan van Aanpak steunt op een onderzoek naar deze doelgroep dat momenteel wordt uitgevoerd door onderzoeksinstituut IVO. Een eerste tussenrapportage (juli 2021) is al beschikbaar.⁴¹
- Stichting Barka en De Regenbooggroep begeleiden kwetsbare en veelal daklozen arbeidsmigranten bij hun terugkeer naar het thuisland. Stichting Barka begeleidde in 2018 440 personen, in 2019 487 en in 2020 668 personen. Er zit een stijgende lijn in het aantal arbeidsmigranten die door stichting Barka is geholpen bij de terugkeer, maar door de jaren heen is dit constant ongeveer 20% van de arbeidsmigranten die zij ondersteunen.

³⁵ <https://www.omroepwest.nl/nieuws/4419104/bussen-arbeidsmigranten-naar-vaccinatie-locatie-dankzij-uitzendbureaus-kunnen-we-ze-bereiken>

³⁶ <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2387948-zo-krijgen-arbeidsmigranten-uit-de-kassen-toch-een-prik>

³⁷ <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/128679/GGD-omzeilt-taalbarriere-om-arbeidsmigranten-te-vaccineren>

³⁸ <https://inclusia.nl/2021/05/10/corona-vaccinatie-je-eigen-keuze-maar-laat-je-goed-informer/en> en <https://www.pharos.nl/nieuws/waarom-werken-met-sleutelpersonen-tugba-en-osman-vertellen-het/>

³⁹ Actieprogramma EU-Arbeidsmigranten 2021 – 2025, Gemeente Rotterdam

⁴⁰ Tevens is dit actieplan een invulling van de motie Segers/Marijnissen, kamerstukken II, 2021/22, 35 925, nr.35.

⁴¹ IVO- Onderzoek naar dakloze arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa: eerste resultaten (2021)

Kinderen van arbeidsmigranten

Over de positie van kinderen van arbeidsmigranten is weinig bekend. Uit eerder onderzoek van Pharos uit 2020 komen signalen met zorgen over de opvoeding van kinderen van arbeidsmigranten naar voren⁴². In gemeenten bestaan zorgen over taal- en ontwikkelachterstanden in het basisonderwijs. In het advies van het Aanjaagteam is geen specifieke aandacht gegeven aan de positie van kinderen. De gemeente Rotterdam gaat hier in haar 'Actieprogramma EU-arbeidsmigranten' (2021) expliciet aandacht aan geven, onder meer in relatie tot schoolbesturen en kinderopvangorganisaties.

- In februari 2021 is de motie Smeulders/Bruins (kamerstuk 29 861, nr.64) aangenomen die het kabinet oproept om nader onderzoek te doen naar de positie van kinderen van arbeidsmigranten met betrekking tot zorg, onderwijs en welzijn. Voor de uitvoering van deze motie, zal onderzoek worden opgestart. Dit onderzoek wordt gecoördineerd door het ministerie van SZW. Hierin zal aandacht zijn voor het effect van gebrekkige huisvesting, taalbarrières en de beperkte registratie op de situatie van kinderen van arbeidsmigranten. Het onderzoek zal in 2022 worden afgerond en in de volgende jaarrapportage worden betrokken.
- Het ministerie van OCW laat momenteel een onderzoek uitvoeren naar de samenstelling en onderwijsbehoeften van verschillende doelgroepen binnen het onderwijs aan nieuwkomers in primair en voortgezet onderwijs. Daarbij is ook aandacht voor kinderen van arbeidsmigranten. De resultaten van dat onderzoek worden in de eerste helft van 2022 verwacht.

Toegankelijkheid van de zorg voor arbeidsmigranten

Medische noodzakelijke zorg aan onverzekerden – regel verlengde zorgfaciliteiten (aanbeveling 5.1A)

- In ons land zijn ruim 17 miljoen mensen verzekerd voor de Zorgverzekeringswet (Zvw). Daaronder vallen ook arbeidsmigranten. Hoeveel arbeidsmigranten verzekerd zijn, wordt niet geregistreerd.
- Doordat arbeidsmigranten soms maar kort in Nederland zijn, zijn ze - zolang ze niet werken - niet verzekeringsplichtig ingevolge de Zorgverzekeringswet. Veel arbeidsmigranten zijn via de werkgever verzekerd en betalen de zorgpremie door een inhouding op het loon.
- Het Aanjaagteam signaleerde problemen van arbeidsmigranten die onverzekerd raken doordat het werk is gestopt terwijl zij nog wel in Nederland verblijven en adviseerde daarom aan het kabinet om te regelen dat ook onverzekerde arbeidsmigranten de kosten voor noodzakelijke zorg vergoed krijgen.
- In de kabinetsreactie op de aanbevelingen van het Aanjaagteam heeft het kabinet aangegeven dat de *Subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg aan onverzekerden* de kosten van medisch noodzakelijke zorg vergoedt voor zorg aan onverzekerde personen, zoals onverzekerde arbeidsmigranten.
- In hoeverre de betreffende doelgroep gebruik maakt van deze regeling wordt vanaf 1 juli 2021 gemonitord. Hierover zal in een volgende rapportage nadere informatie volgen.
- Naast de groep 'onverzekerde arbeidsmigranten' zijn er ook nog andere groepen onverzekerden, zoals dak- en thuislozen en andere onverzekerden, zoals buitenlanders en studenten. Voor deze groepen kunnen zorgaanbieders een beroep doen op de *Subsidieregeling medisch noodzakelijke zorg* zoals hierboven genoemd.
- Arbeidsmigranten die kort verblijven in ons land zijn voordat zij hier werken dikwijls ook nog verzekerd in het thuisland en/of verzekerd omdat zij een reisverzekering⁴³ hebben.

⁴² Kinderen uit Midden- en Oost-Europese landen - Pharos (2020)

⁴³ Uit het 2de panelonderzoek van het Kenniscentrum Arbeidsmigranten blijkt dat 39% van de arbeidsmigranten aangeeft ook in het bezit te zijn van een (medische) reisverzekering en 31% ook nog een zorgverzekering in het eigen land van herkomst heeft.

Dubbele Enkelbreuk

De Poolse uitzendkracht Kasia werkt en woont al zes jaar op verschillende plekken in ons land. Kasia gleed uit in de badkamer thuis. Haar voet deed ontzettend veel pijn, zwelde op en kleurde bont en blauw. Haar zorgverzekering was geregeld via het uitzendbureau. Na een bezoek meerdere dagen later aan de huisarts ging ze uiteindelijk naar de spoedeisende hulp van het nabij gelegen ziekenhuis. Er kon niet worden vastgesteld of Kasia verzekerd was en daarom werd ze weggestuurd. Hoewel uit de loonstrook van het uitzendbureau bleek dat er Zvw-premie wordt ingehouden, was Kasia kennelijk nog niet aangemeld bij een zorgverzekeraar - of bij de zorgverzekeraar was de aanmelding nog niet verwerkt. Het ziekenhuis had Kasia natuurlijk niet weg mogen sturen. Onverzekerd of niet heeft zij recht op medisch noodzakelijke zorg. De kosten van deze zorg worden gedekt via de *Subsidieregeling voor medisch noodzakelijke zorg*. In 2020 werd aan ruim 8.000 onverzekerde personen op die manier zorg gegeven. Daar zitten Nederlandse dak- en thuislozen bij, onverzekerde personen met verward gedrag, maar ook - ongeveer voor de helft - buitenlanders, waaronder toeristen, onverzekerde buitenlandse studenten en voor een deel ook arbeidsmigranten die geen werk meer hebben maar nog wel in ons land verblijven.

Huisartsenposten, ziekenhuizen en andere zorgverleners moeten bekend zijn met deze regeling, maar zijn dat kennelijk niet altijd. Het ziekenhuis is een intern onderzoek gestart naar de gang van zaken.

Bevorder toegankelijkheid informatie over de zorgverzekering (aanbeveling 5.1B)

- De verzekerde populatie van arbeidsmigranten bevindt zich voornamelijk bij een aantal specifieke zorgverzekeraars. Deze zorgverzekeraars hebben op dit moment al geregeld dat de verzekerde ook met manieren buiten DigiD om kan inloggen.
- DigiD is nodig bij de meeste verzekeraars - voornamelijk om te zorgen dat wordt voldaan aan de wettelijke eisen voor het tonen van (gezondheids)informatie. De meeste zorgverzekeraars hebben 2-factor DigiD geïmplementeerd. In sommige gevallen kunnen verzekerden die een inlogmiddel uit een andere EU-lidstaat (eIDAS)⁴⁴ hebben daarmee ook inloggen op de 'Mijn omgeving'.

Na een uitvraag onder zorgverzekeraars, blijkt dat het merendeel van hen (polis)informatie ook in het Engels beschikbaar stelt. Een aantal zorgverzekeraars die zich in de verzekeringsmarkt specifiek richten op de doelgroep arbeidsmigranten, stellen ook documenten in het Pools en Roemeens ter beschikking:

Eno	De 'Mijn omgeving' is Nederlands en Engels.
HollandZorg	Buiten de 'Mijn omgeving' worden er, naast Nederlands en Engels, ook documenten en informatie in het Pools en Roemeens beschikbaar gesteld.
Zilveren Kruis	De polisvoorwaardenboekjes voor de producten van seizoenarbeiders zijn niet in het Engels vertaald. Zilveren Kruis heeft een webpagina, waar klanten in het Engels worden opgevangen. De website in het Engels is te vinden onder: Your healthcare insurance - Zilveren Kruis. Hierop zijn een aantal inhoudspagina's én salesfuncties vertaald.
Zorg en Zekerheid	In de 'Mijn omgeving': alleen Nederlands, Buiten de 'Mijn omgeving': generieke informatie ook in het Engels. En sommige formulieren in het Duits of Pools (zoals aanmeldformulieren of machtigingsformulieren). Specifieke informatie over de verzekerde ook in het Pools en/of Roemeens.

Voldoende medische voorzieningen in de regio (aanbeveling 5.1C)

- Er heeft overleg vanuit het ministerie van VWS plaats gevonden met zorgverzekeraars over de wijze waarop de zorgverzekeraar hun wettelijke zorgplicht vervullen ten opzichte van de verzekerde arbeidsmigrant met betrekking tot huisartsenzorg.
- Bij **Zorg & Zekerheid** zijn veel (ca.30.000⁴⁵) arbeidsmigranten verzekerd. Met verschillende huisartsen in de kernregio (Zuid-Holland) zijn afspraken gemaakt over de administratie van de inschrijving bij de

⁴⁴ Andere landen met EU-logins: België, Duitsland, Estland, Italië, Kroatië, Letland, Luxemburg, Portugal, Slowakije, Spanje

⁴⁵ Deze aantallen liggen in 'aantallen verzekerden' waarschijnlijk (flink) hoger aangezien er gedurende één verzekeringsjaar rekening moet worden gehouden met kortdurend verblijf in ons land (bijvoorbeeld in verband met seizoensarbeid).

huisarts. In deze administratie gaat namelijk veel tijd zitten vanwege de korte periodes waar deze verzekerden af-en-aan in Nederland zijn. De afspraken maken het voor huisartsen gemakkelijker om deze personen in te schrijven. Naast deze afspraken ondersteunt Zorg & Zekerheid landelijke afspraken: zo is er onder andere een welkomstpakket ontwikkeld voor arbeidsmigranten om de inschrijving bij de huisarts te stroomlijnen. Onderdeel hiervan zijn ook vertaalde formulieren, waaronder in Pools en Roemeens en een wegwijzer voor huisartsenzorg.

- **Eno** (Holland Zorg) heeft ook een grote populatie arbeidsmigranten in portefeuille (ca. 100.000⁴⁶). Deze arbeidsmigranten bevinden zich echter niet in het kerngebied (Overijssel) van Eno, maar zijn over heel Nederland verspreid. Dit maakt specifieke afspraken met aanbieders binnen de regio dus moeilijk. Wel herkent Eno dat arbeidsmigranten niet altijd tijdig gezien kunnen worden door huisartsen; hiervan komen soms signalen bij hen binnen. Hierbij gaat het voornamelijk over moeilijkheden bij het inschrijven bij huisartspraktijken en/of het vastlopen in het zorgproces. Wanneer deze signalen binnenkomen zet Eno zorgbemiddeling in. Daarnaast ontwikkelt Eno aanvullend beleid waarbij ingezet wordt op bijvoorbeeld hulp via e-consulten. Eno ziet niet significant meer aanspraken op zaken als spoedeisende hulp door arbeidsmigranten. Dit zou vanzelfsprekend wel de verwachting zijn wanneer arbeidsmigranten structureel minder toegang tot zorg zouden hebben.
- Menzis, VGZ, CZ en Zilveren Kruis herkennen de signalen niet in hun populatie. Wel geeft CZ aan dat zij in sommige regio's met veel arbeidsmigranten spreken met grote werkgevers, gemeenten en huisartsen. Zilveren Kruis geeft aan dat er o.a. in Rotterdam wordt gewerkt met een Poolse verpleegkundige in een gezondheidscentrum om de populatie aldaar te voorzien van passende zorg.
- De aanbevelingen richtten zich op toegang tot eerstelijns zorg, specifiek de huisarts. Uit onderzoek (panel KCA; voorlopige uitkomsten Pharos, Pointer) blijkt dat arbeidsmigranten ook op andere gebieden meer risico lopen, maar minder de toegang vinden tot zorg en ondersteuning. Denk bijvoorbeeld aan mondzorg, GGZ, welzijn, opvoedondersteuning en verslavingszorg.

Healthcare 4 Internationals Limburg

In juli 2021 is de huisartsenpraktijk *Healthcare 4 Internationals Limburg* geopend in Venlo. Deze huisartsenpraktijk richt zich specifiek op arbeidsmigranten. Oprichters van de praktijk Frank van Kemenade (huisarts) en Leo Kliphuis (voorzitter RvB Coöperatie Cohesie), zagen dat veel arbeidsmigranten in Limburg zich pas heel laat melden bij een arts. Veel arbeidsmigranten staan niet ingeschreven bij een huisarts en trekken pas laat aan de bel bij ziekte of klachten. Hierdoor kloppen veel arbeidsmigranten aan bij de spoedeisende hulp (SEH) of de huisartsenpost. De huisartsenpraktijk *Healthcare 4 Internationals Limburg* is opgericht om enerzijds de arbeidsmigranten beter en eerder te helpen, en anderzijds om lokale huisartsen te ontlasten, die vaak niet weten hoe zij met arbeidsmigranten die geen Nederlands spreken om moeten gaan.

Healthcare 4 Internationals Limburg is gevestigd in het centraal gelegen Viecuri ziekenhuis in Venlo en staat arbeidsmigranten te woord in eigen taal. Zowel digitaal (via e-mail en chats), aan de telefoon, als in de praktijk zelf. Tijdens spreekuren is er altijd een tolk aanwezig die kan vertalen voor de huisarts en de arbeidsmigrant. Dit blijkt een groot succes. Er zijn inmiddels al 3.000 arbeidsmigranten bij de praktijk ingeschreven en de praktijk groeit dagelijks. Er blijkt een grote behoefte te zijn bij arbeidsmigranten om in de eigen taal geholpen te worden. De huisartspraktijken in de buurt worden ontlast en de arbeidsmigranten kunnen beter worden geholpen.

Uit onderzoek blijkt dat het vertrouwen van 'Internationals' in de huisarts stijgt als geïnvesteerd wordt in online en persoonlijke voorlichting aan nieuwkomers.

⁴⁶ Idem voetnoot 46.

6. Handhaving

Om arbeidsmigranten beter te beschermen tegen misstanden en om malafide ondernemers aan te pakken, is handhaving een belangrijk instrument. Het Aanjaagteam heeft verschillende aanbevelingen gedaan hoe de handhaving en aanpak van misstanden kan worden verbeterd.

De belangrijke aanbevelingen rond handhaving en toezicht zijn:

- Meer samenhang en samenwerking in het toezicht.
- Verbetering van gegevensuitwisseling tussen publieke toezichthouders en publiek-private toezichthouders.
- Meer capaciteit voor Inspectie SZW als wordt gekozen voor verplichte certificering van uitzendbureaus.
- Meer grensoverschrijdend samenwerken.
- Meer onaangekondigde inspecties bij SNF, AKF, SNA en gemeenten.
- Omgekeerde bewijslast.
- Toezicht op registratie.

H6 Betere handhaving en toezicht	
6.1.A Samenhang in toezicht	
6.1.B Gegevensuitwisseling	
6.1.C Meer capaciteit	
6.1.D Grensoverschrijdend werken	
6.1.E Onaangekondigd inspecteren en meldplicht aan Inspectie SZW	
6.2.A Omgekeerde bewijslast	
6.3.A: Toezicht op registratie	

Classificatie

 Voltooid

 Doorlopend

 In uitvoering

 In onderzoek/verkenning/consultatie

 In afwachting nieuw kabinet

 Geïntegreerd in bestaand traject

 Aanbeveling gericht aan sociale partners

 Niet van toepassing, niet uitvoerbaar

Handhaving in Nederland

Als het gaat om handhaving en toezicht in relatie tot verbetering van de positie van arbeidsmigranten, zijn er veel verschillende organisaties betrokken die allemaal handhaven of toezicht houden op een deel van de arbeidsmigrantenproblematiek. Zo houden de gemeenten bijvoorbeeld toezicht op de naleving van het Bouwbesluit en de brandveiligheid en houdt de Inspectie SZW risicogericht toezicht op de naleving van de verschillende arbeidswetten, zoals de Arbeidstijdenwet en de Wet Minimumloon.

In bijgevoegd figuur worden een aantal publieke toezichthouders vermeld. Daarnaast zijn er verschillende private toezichthouders zoals de SNCU en certificerende instellingen zoals de SNA, SNF en AKF.

Omdat iedere toezichthouder zijn eigen bevoegdheden en (risico)prioritering heeft, blijkt de uitvoering van de aanbeveling 'Meer samenhang in het toezicht' lastig. Tegelijkertijd zijn er al een aantal bestaande samenwerkingsverbanden tussen toezichthouders. Dit zal in dit hoofdstuk nader worden toegelicht. In die samenwerking tussen toezichthouders is het belangrijk dat gegevens met elkaar kunnen worden uitgewisseld. Het Aanjaagteam adviseerde daarom onder andere om een onafhankelijk bureau een plan op te laten stellen om gegevensuitwisseling tussen toezichthouders te versterken. Dit bureau heeft medio oktober 2021 zijn eindrapport opgeleverd met adviezen.

Malafide praktijken houden zich niet aan landsgrenzen. Daarom is het van belang dat toezichthouders grensoverschrijdend werken. Het Aanjaagteam heeft dan ook aanbevolen een speciaal multidisciplinair team in te stellen die uitsluitend grensoverschrijdende onderzoeken uitvoert. Daarnaast is de toezichthouders aanbevolen om actief gebruik te maken van de Europese Arbeidsautoriteit (ELA). Inspectie SZW heeft inmiddels een liaison bij de ELA gestationeerd.

Inspectie SZW inspecteert in principe altijd onaangekondigd. Andere partijen zoals de gemeenten en de SNA zouden dit volgens het Aanjaagteam ook vaker moeten doen. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de verschillende organisaties omgaan met deze aanbeveling.

In dit hoofdstuk wordt ook ingegaan op de aanbeveling in relatie tot de zogenaamde 'omgekeerde bewijslast' (rechtsvermoeden van een dienstverband in WML) dat de arbeidsmigrant een extra handvat moet bieden om achterstallig loon alsnog betaald te krijgen. Gelet op de (juridische) complexiteit van dit onderwerp is een nadere verkenning uitgevoerd. Besluitvorming ten aanzien van omgekeerde bewijslast is, net als de aanbeveling Meer capaciteit voor Inspectie SZW in het kader van de landelijke certificering voor uitzendbureaus, aan een volgend kabinet.

Aanbevelingen: meer samenhang en samenwerking in het toezicht

Samenhang in toezicht (aanbeveling 6.1 A)

- Het Aanjaagteam adviseert de samenwerking tussen inspectiediensten structureel te verbeteren en meer samenhang in het toezicht aan te brengen door een gezamenlijk toezichtsplan.
- Sinds september 2020 is het Samenwerkingsplatform Arbeidsmigranten en COVID-19 bij het Landelijk Operationeel Team Corona (LOT-C) operationeel. Dit richt zich op toezicht in relatie tot COVID-19 gerelateerde zaken.
- In het Samenwerkingsplatform werken de veiligheidsregio's, het RIVM, de GGD's, de NVWA, LOT-C en de Inspectie SZW samen.
- Het Aanjaagteam adviseert deze samenwerking van verschillende toezichthouders een structureel karakter te geven en uit te breiden naar alle arbeidsmigranten gerelateerde onderwerpen zoals slechte huisvesting.
- Het Samenwerkingsplatform zal in ieder geval tot januari 2022 operationeel zijn.
- De nuttige ervaringen rond samenwerking die zijn opgedaan in het Samenwerkingsplatform; (zoals het delen van informatie en bevoegdheden inzetten die op elkaar aansluiten); worden meegenomen in gesprekken met verschillende toezichthouders over hoe de samenwerking inzake de aanpak van de arbeidsmigrantenproblematiek vanaf 2022 structureel vorm gegeven kan worden.
- Hierbij wordt onder andere gekeken naar het Flexibel Regionaal Interventie Team (FRIT). Dit is een samenwerking onder de LSI (Landelijke Stuurgroep Interventieteams) in Noord-Limburg. Het is de bedoeling dat het FRIT binnenkort start. Op dit moment lopen nog gesprekken over gegevensdeling tussen de verschillende organisaties. Zie ook het kader Lokale Samenwerkingsverbanden.

Reeds bestaande Samenwerkingsverbanden

LSI

- De LSI is een samenwerkingsverband van UWV, Belastingdienst, SVB, OM, Politie, IND, ISZW en een groot aantal gemeenten (vertegenwoordigd door de VNG). Doel van deze samenwerking is het voorkomen en terugdringen van belasting- en premiefraude, toeslagenfraude, uitkeringsfraude en overtredingen van arbeidswetgeving en daarmee samenhangende misstanden. Onder de LSI wordt een groot aantal projecten uitgevoerd dat divers is van karakter: meestal betreft het lokale of regionale projecten, soms landelijke.

De afgelopen jaren krijgt de problematiek rond arbeidsmigranten een steeds grotere plaats binnen de LSI-activiteiten. Het meest nadrukkelijke is dat het geval in projecten die zich specifiek richten op de huisvesting van arbeidsmigranten.

Lokale Samenwerkingsverbanden

In Noord-Limburg start binnenkort een pilot onder de LSI-vlag, het Flexibel Regionaal Interventieteam (FRIT). Om de problematiek op het gebied van werk en slechte huisvesting van arbeidsmigranten aan te pakken wordt de problematiek in samenhang gezien en aangepakt.

Het FRIT heeft als doel:

1. Binnen de deelnemende gemeenten de risicovolle werkgevers, uitzendbureaus, huisvesters en de samenhang hierin in beeld te brengen.
2. Hierbij een gezamenlijke aanpak te formuleren.
3. Het uitvoeren van meerdere, elkaar versterkende interventies, zowel repressief als preventief. Als inzet van preventief toezicht kan worden gedacht aan het inzetten van communicatie en het maken van brancheafspraken met relevante partijen.
4. Het ontwikkelen van een gezamenlijke indicatorenset voor een integrale aanpak van de weergegeven problematiek.

Aan het FRIT nemen de volgende partijen deel: Venlo, Venray, Peel en Maas, Horst aan de Maas, Beesel, Bergen (L), Mook en Middelaar en Gennep, UWV, Belastingdienst (rol wordt nog nader uitgewerkt), SVB, IND, Politie en Inspectie SZW.

Dit soort lokale samenwerkingsverbanden zijn heel belangrijk om tot geïntegreerd toezicht te komen. Zo hebben bijvoorbeeld 8 samenwerkende Brabantse gemeenten in de periode februari 2019 tot juli 2020 een project uitgevoerd. Bij zo'n 35% van de ongeveer 400 aangetroffen arbeidsmigranten op 102 gecontroleerde adressen bleek dat de uitzendbureaus voor zowel werk als huisvesting zorgden. Er bleken 50 uitzendbureaus actief in deze acht gemeenten. Op basis van dit LSI-project zijn door de gemeenten 35 personen ingeschreven in de Basisregistratie Personen en 27 personen uitgeschreven. Ook zijn 28 aanschrijvingen brandveiligheid en 30 aanschrijvingen in verband met strijdigheid met het bestemmingsplan uitgegaan. UWV heeft voor € 135.000 aan naheffingen en boetes opgelegd. De Inspectie SZW heeft voor € 150.000 boetes opgelegd in verband met overtredingen van de arbeidswetten, zoals de Arbeidstijdenwet en de Wet Minimumloon en minimumvakantiebijslag.

RIEC (Regionale Informatie- en Expertise centra) en LIEC (Landelijk Informatie- en Expertise centrum)

- De tien Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) en het Landelijk Informatie- en Expertise Centrum (LIEC) ondersteunen bij de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit in Nederland. Dit doen zij door:
 - Het vergroten van de bewustwording over de problematiek bij de overheid en private partijen.
 - Het ondersteunen en versterken van samenwerking binnen de overheid en met publiek-private partners.
 - Het delen van kennis en expertise op het gebied van de bestuurlijke en integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit.
- In de tien RIEC's werken o.a. de politie, het OM, het UWV, gemeenten, provincies, de Belastingdienst, de NVWA en de Inspectie SZW samen aan de integrale aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit in Nederland (straf- en bestuursrechtelijk én fiscaal). Het gaat dan bijvoorbeeld om georganiseerde drugscriminaliteit, mensenhandel en witwassen.
- Het LIEC zorgt voor verbinding tussen de RIEC's onderling en met de landelijke partners. Daarnaast coördineert het LIEC bij regio-overstijgende criminaliteitsproblemen, zoals criminele motorbendes, de landelijke aanpak.
- Daarnaast is er het EURIEC (Euroregionaal Informatie- en Expertisecentrum), onderdeel van het RIEC Limburg, dat zich richt op de grensoverschrijdende bestuurlijke aanpak van ondermijning in het grensgebied van België, Nederland en Duitsland. Het EURIEC is sinds september 2019 operationeel.

Casus RIEC

In oktober 2020 werd onder leiding van het RIEC Den Haag een grote actie uitgevoerd om arbeidsuitbuiting onder arbeidsmigranten in het Westland aan te pakken. In een kantoorpand van een uitzendbureau in Den Haag werden vier verboden woonruimtes gevonden, drie uitzendkrachten gaven aan slechts € 600,00 per maand te verdienen en twee leidinggevenden van het uitzendbureau gedroegen zich intimiderend richting de uitzendkrachten toen hun woningen werden gecontroleerd.

AMU (Interventieteam Aanpak Malafide Uitzendbureaus)

- AMU is opgericht in 2012. De Belastingdienst, UWV en Inspectie SZW werken samen aan complexe zaken waar bijvoorbeeld belastingontduiking, vervalsing van identiteitsdocumenten, gefingeerde dienstverbanden en georganiseerde uitkeringsfraude een rol spelen. Er vinden gezamenlijke analyses en onderzoeken plaats, gezamenlijke programmering, controles en gegevensuitwisseling.
- AMU werkt ook samen met de SVB, IND, de politie, gemeentes, de RIEC's, SNA en SNCU.
- Tot medio 2018 was AMU een LSI-project. Daarna is de samenwerking losgekoppeld van de LSI en heeft het een meer structureel karakter gekregen.
- Binnen AMU werken de toezicht- en opsporingsafdelingen van de verschillende organisaties samen. Dit betekent dat sommige zaken via het bestuursrecht worden behandeld en andere zaken via het strafrecht. Het komt ook voor dat een zaak zowel via het bestuursrecht als via het strafrecht wordt aangepakt, zoals in onderstaande casus.
- In 2021 zijn vanuit AMU tot nu toe (peildatum: 1 november 2021) onder andere 4 strafrechtelijke onderzoeken afgerond. Er lopen nog 4 strafrechtelijke onderzoeken.
- In onderstaande casus werkten de Belastingdienst, UWV en de Inspectie SZW binnen AMU samen aan de aanpak van een malafide uitzendbureau

Casus AMU (Interventieteam Aanpak Malafide Uitzendbureaus)

AMU kreeg een anonieme tip over onderbetaling door een uitzendbureau en besloot daarom een inspectie bij dit uitzendbureau te doen. Verschillende uitzendkrachten verklaarden aan de Inspectie SZW dat hun loon contant betaald werd en dat zij blanco kwitanties moesten tekenen van het uitzendbureau. Er werden boetes opgelegd wegens overtreding van de Wet Minimumloon en Minimumvakantiebijslag en de Arbeidstijdenwet. Ook werd een strafrechtelijk onderzoek gestart naar valsheid in geschrifte vanwege de blanco kwitanties die moesten worden getekend. Vervolgens bleek uit onderzoek dat het uitzendbureau weliswaar het salaris van zijn 20 uitzendkrachten; uit Polen en Bulgarije; op hun bankrekeningen stortte, maar een groot deel van het salaris contant weer terugvroeg. In het najaar van 2020 werden bestuurders van het uitzendbureau veroordeeld tot 9 maanden gevangenisstraf. Het uitzendbureau ging failliet en er loopt nog een procedure om het wederrechtelijk verkregen voordeel van € 250.000 van het uitzendbureau te ontnemen.

Verbetering van gegevensuitwisseling (aanbeveling 6.1 B)

- Het Aanjaagteam adviseert om een wettelijke basis te creëren voor gegevensuitwisseling tussen zowel publieke toezichthouders onderling als tussen publieke en private toezichthouders.
- Om dit te bereiken werd onder andere geadviseerd om een onafhankelijk bureau in te schakelen voor een plan om gegevensuitwisseling tussen toezichthouders te versterken.
- Het onderzoeksbureau Verdonck, Klooster & Associates (VKA) heeft dit onderzoek uitgevoerd⁴⁷.
- In het rapport is rekening gehouden met de veelheid aan gegevensuitwisseling die er nu al is, zoals in LSI-verband, en met de juridische mogelijkheden op basis van de AVG.
- Vervolgens zullen de adviezen van dit bureau door de verschillende betrokken toezichthouders worden bestudeerd en worden betrokken bij de uitwerking van de aanbeveling voor meer samenhang in het toezicht.

⁴⁷ Eindrapport VKA | Rapport | Rijksoverheid.nl

Meer capaciteit ISZW bij verplichte certificering van uitzendbureaus (aanbeveling 6.1 C)

- Het Aanjaagteam adviseert om de capaciteit van de Inspectie SZW voor de handhaving in de uitzendsector uit te breiden met 90 fte van 60 naar 150 fte indien gekozen wordt om verplichte certificering in te voeren voor uitzendbureaus.
- In dat geval zal er meer publiekrechtelijk toezicht nodig zijn door de Inspectie SZW om onder andere de verwachte toename van het aantal meldingen van private toezichthouders te behandelen.

Het is aan het nieuwe kabinet om te besluiten of er extra capaciteit voor de Inspectie SZW komt.

Meer grensoverschrijdend samenwerken (aanbeveling 6.1 D)

- Het Aanjaagteam adviseert om een multidisciplinair team in te stellen. Dit zou moeten bestaan uit verschillende inspecties en toezichthouders zoals ISZW, SVB en de Belastingdienst. Het team moet zich uitsluitend bezighouden met grensoverschrijdende zaken, dat gezamenlijk kan inspecteren en gegevens kan uitwisselen in samenwerking met buitenlandse toezichthouders. Deze aanbeveling wacht op een besluit van de Tweede Kamer, zoals voorgelegd in het kader van de motie van Kent c.s.
- Het Aanjaagteam adviseert daarbij dat de toezichthouders meer gebruik maken van de Europese Arbeidsautoriteit (ELA) en mogelijkheden om binnen de Benelux gezamenlijke inspecties te doen.

European Labour Authority (ELA)

- De negatieve effecten van het vrij verkeer van werknemers binnen de Europese Unie kunnen deels door de ELA worden aangepakt. De ELA kan een cruciale rol vervullen om eerlijke en gezonde arbeidsmobiliteit te bevorderen.
- Een belangrijke taak van de ELA is het faciliteren van **gezamenlijke of gecoördineerde inspecties** van een of meerdere lidstaten. Nederland heeft al snel een verzoek voor een gezamenlijke inspectie met Polen ingediend bij de ELA.
- De ELA beoogt de **informatievoorziening** rond grensoverschrijdende arbeidsmobiliteit te verbeteren (beschikbaarheid, kwaliteit en bereikbaarheid). De ELA is samen met de lidstaten in mei 2021 een informatiecampagne rond seizoensarbeid gestart. Doel is om bewustwording te creëren rond eerlijke en veilige arbeidsomstandigheden voor seizoensarbeid in EU-lidstaten.
- Een andere functie van de ELA is het **bemiddelen** bij conflicten tussen lidstaten over de toepassing en interpretatie van EU-regelgeving op het gebied van grensoverschrijdende arbeid en sociale zekerheid.
- Ten slotte heeft het netwerk van bij de ELA gedetacheerde nationaal liaisons (NLO's) al verschillende resultaten geboekt. Zij kunnen met hun goede nationale contacten bepaalde zaken snel met elkaar bespreken. Het NLO-netwerk is een goed voorbeeld van het ondersteunende karakter van de ELA als relatief kleine netwerkorganisatie.

Meer onaangekondigde inspecties/controles door gemeenten, SNF, AKF, SNA (aanbeveling 6.1 E)

- Het Aanjaagteam adviseert dat vaker onaangekondigde inspecties worden gedaan door gemeenten, SNF, AKF en SNA, omdat een onaangekondigde inspectie meer informatie geeft over de daadwerkelijk gecontroleerde situatie in de praktijk dan aangekondigde inspecties. Dit geldt ook voor de administratieve controles. Gebleken is het volgende:
- Gemeenten voeren huisvestingcontroles die gericht zijn op BRP-signalen zoals adresfraude, vooral onaangekondigd uit. Controles gericht op bijvoorbeeld brandveiligheid zijn om praktische redenen doorgaans aangekondigd.
- Het AKF controleert 100% van de door haar gecertificeerde huisvestingslocaties en doet dit elk jaar opnieuw. Daarnaast wordt 10% onaangekondigd bezocht zonder melding vooraf om te beoordelen of de situatie niet is gewijzigd na certificering.
- SNF voert de meeste controles aangekondigd uit, omdat het om huisvestingslocaties gaat. De inbreuk

op de persoonlijke levenssfeer houdt onaangekondigde inspecties dan tegen. Bewoners hebben immers ook recht op privacy en het niet zomaar binnendringen van hun woonplek. SNF heeft wel aangegeven binnen de ruimte van de wettelijke kaders de controle zo kort mogelijk van tevoren bekend te maken. Zo voert zij ook spoedinspecties uit (binnen een paar uur). Verder is SNF vanaf september 2021 op 100% controle van de locaties overgegaan.

- De SNA kondigt haar inspecties altijd vooraf aan in verband met de administratie die aanwezig moet zijn. Wel is het zo dat bij een inspectie een aselecte steekproef wordt uitgevoerd van een aantal dossiers van het betreffende bedrijf dat wordt gecontroleerd. Het bedrijf weet vooraf niet welke dossiers zullen worden opgevraagd voor controle.

Omgekeerde bewijslast/rechtsvermoeden dienstverband WML (aanbeveling 6.2 A)

- Het Aanjaagteam adviseert in de *Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag (WML)* een bepaling op te nemen over het rechtsvermoeden van een dienstverband van zes maanden bij een ondeugdelijke administratie en vermoedelijke onderbetaling, analoog aan artikel 23 van de *Wet arbeid vreemdelingen*.
- De bedoeling hiervan is om arbeidsmigranten te voorzien van een geschikt instrument om onderbetaling aan te pakken en rechtsherstel te bewerkstelligen.
- Dit betekent dat indien niet duidelijk is wanneer het dienstverband is gestart, er een rechtsvermoeden is dat sprake is van een dienstverband van 6 maanden.
- De Inspectie SZW zou bij een vermoeden van een onderbetaling en het ontbreken van de benodigde gegevens bij de werkgever om vast te kunnen stellen of het wettelijk minimumloon is betaald, de mogelijkheid krijgen om alsnog in bepaalde situaties een onderbetaling te berekenen (fictief) en betaling af te dwingen door uit te gaan van in ieder geval zes maanden (voltijds)arbeid.
- Omdat het instellen van een rechtsvermoeden ten aanzien van de duur van een dienstverband ingrijpt op de systematiek van de WML, heeft het kabinet een nadere verkenning uitgevoerd. Deze wordt de komende tijd met verschillende partijen besproken.

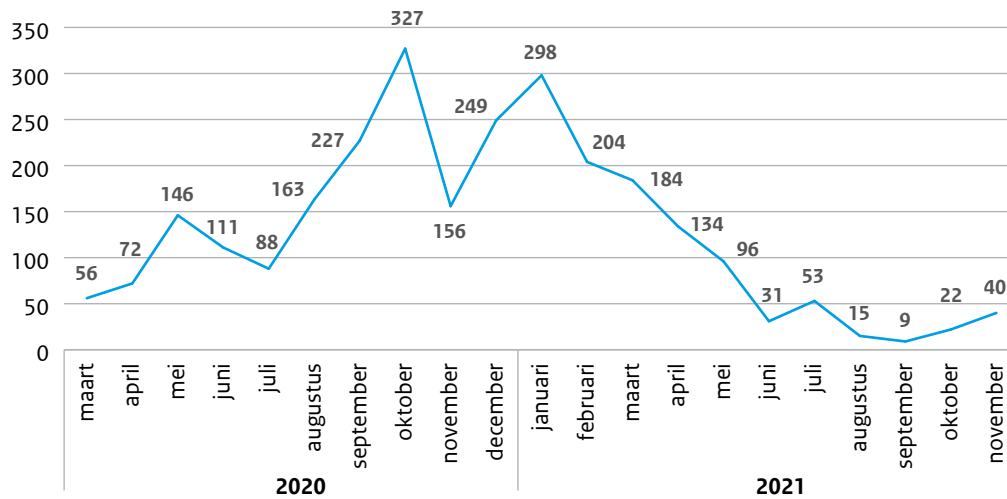

Toezicht op Registratie (6.3 A)

Het Aanjaagteam vond het belangrijk dat op de systematiek van registreren een feedbackcyclus functioneert op basis waarvan toezichthouders acties kunnen ondernemen. Kern van de feedbackcyclus is dat de loonaangifteketen kan worden vergeleken met de BRP/RNI, onder andere om er informatie uit te halen over welke burgerservicenummers er in de loonaangifteketen voorkomen, waar in de BRP geen Nederlandse verblijfsadressen voor zijn geregistreerd. De informatie zou dan ook kunnen worden gebruikt door de toezichthouders om te betrekken bij de gemeenschappelijke risicoanalyse en het gecoördineerd inzetten van de toezichtscapaciteit.

Besloten is deze aanbeveling anders in te vullen en mee te nemen bij het ontwerpen van een proces voor sluitende registratie. Zie hiervoor het hoofdstuk Registratie.

Figuur A: Verloop coronameldingen arbeidsmigranten

Cijfers/trends klachten Coronameldingen door/over arbeidsmigranten bij de Inspectie SZW

- Vanaf maart 2020 tot en met half november 2021 heeft de Inspectie SZW ruim 2.600 Corona-gerelateerde meldingen ontvangen die betrekking hebben op arbeidsmigranten. Het totaal aantal Corona-gerelateerde meldingen dat de Inspectie SZW ontving in deze periode is bijna 14.000 meldingen.
- De meeste meldingen gaan over het 'onvoldoende afstand kunnen houden op de werkvloer', 'zieke werknemers op de werkvloer' en 'thuiswerken is niet toegestaan, terwijl de werkzaamheden het wel toelaten'.

7. Samenleven

Het rapport van het Aanjaagteam heet *Geen tweederangsburgers*, waarmee wordt aangegeven dat het van belang is dat arbeidsmigranten, net als iedereen, onderdeel zijn van onze samenleving. De vluchtigheid van hun verblijf en het werk dat sommige arbeidsmigranten doen, kunnen echter een volledige integratie in de Nederlandse samenleving belemmeren. In dit hoofdstuk wordt daarom gekeken naar de mogelijkheid van arbeidsmigranten om wegwijs te worden in de Nederlandse instituties en bijvoorbeeld gebruik te maken van sociale zekerheid of het leren van de Nederlandse taal.

In de aanbevelingen van het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten wordt er gesproken over het creëren van de mogelijkheden voor EU-arbeidsmigranten om de taal te leren en om de institutionele inbedding van arbeidsmigratie te versterken. In dit hoofdstuk wordt er gekeken naar de sociale zekerheidspositie, de stand van zaken van institutionele inbedding en de integratie van arbeidsmigranten in de Nederlandse samenleving. De kern van het integratieprobleem van arbeidsmigranten is dat zij nog onvoldoende hun weg weten te vinden in Nederland, nog niet altijd informatie kunnen vinden of dat hun toegang tot het recht niet gelijk is aan dat van Nederlanders. Het Aanjaagteam stelt dat er weinig structureel beleid wordt gevoerd op het gebied van arbeidsmigranten en dat partijen nog niet voldoende met elkaar samenwerken. Met andere woorden, Nederland is volgens het Aanjaagteam nog onvoldoende ingericht op de aanwezigheid van arbeidsmigranten. Arbeidsmigranten zouden een volwaardig onderdeel van de samenleving moeten zijn, maar voelen zich nog te vaak een tweederangsburger.

De aanbevelingen van het Aanjaagteam richten zich op:

- Structurele aandacht vanuit het Rijk, provincies en gemeenten. Deze aanbeveling betreft zowel het betrekken van arbeidsmigranten bij de beleidsontwikkelingen, als het openstellen van integratietrajecten.
- Het zorgen voor borging op landelijk en lokaal niveau. Er wordt aanbevolen om deze borging te garanderen door onder andere een jaarrapportage op te stellen, een expertteam op te zetten en de toegang tot het recht voor arbeidsmigranten te verbeteren.

 H7 Institutionele inbedding van arbeidsmigratie		
7.1.A	Betrek arbeidsmigranten bij de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering	
7.1.B	Stel integratietrajecten open voor arbeidsmigranten	
7.2.A	Jaarlijkse rapportage arbeidsmigranten voor de Tweede Kamer	
7.2.B	Regel wetswijzigingen in een verzamelwet	
7.2.C	Stel een Expertteam arbeidsmigranten in	
7.2.D	Verbeterde toegang tot het recht: arbeidscommissie	
7.2.E	Maak gericht beleid rondom arbeidsmigratie op lokaal niveau	

Classificatie

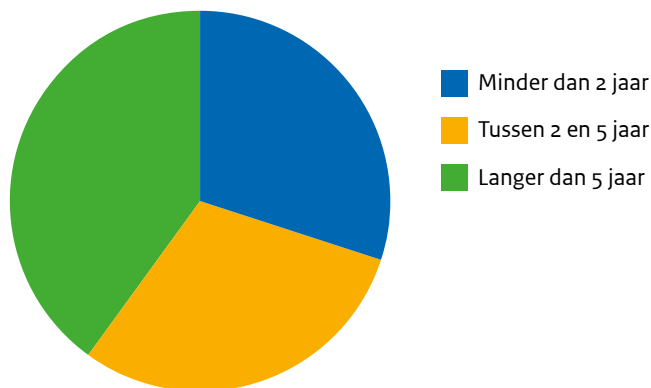
Voltooid	In onderzoek/verkenning/consultatie	Aanbeveling gericht aan sociale partners
Doorlopend	In afwachting nieuw kabinet	Niet van toepassing, niet uitvoerbaar
In uitvoering	Geïntegreerd in bestaand traject	

Verblijfsduur

Integratie van arbeidsmigranten is een complex thema. Niet alle arbeidsmigranten verblijven even lang in Nederland. Voor een arbeidsmigrant die louter voor de oogst een paar weken naar Nederland komt om hier te werken, zal een integratietraject niet aan de orde zijn. Iemand die zich daarentegen langere tijd in Nederland vestigt, zal wel behoefte hebben aan het leren van de Nederlandse taal en het kennen van de Nederlandse instituties.

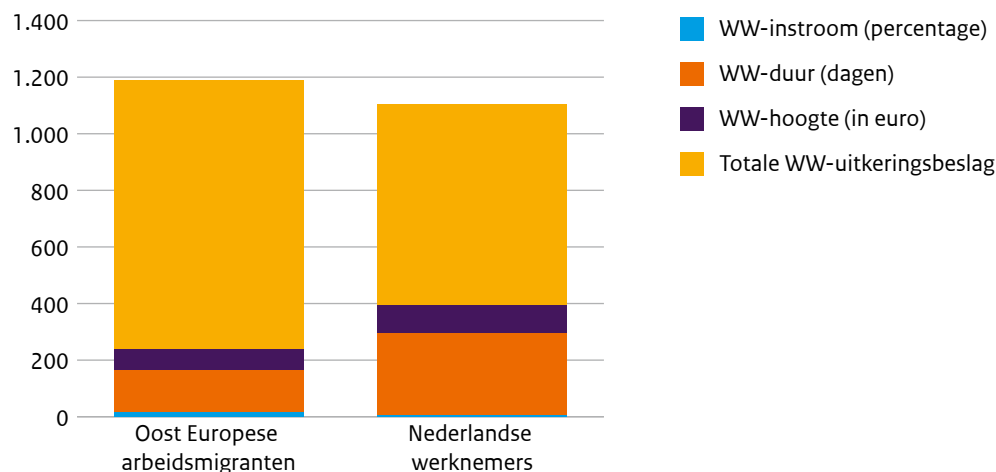
- Het WRR-rapport *Samenleven in verscheidenheid*⁴⁸ laat zien dat migratiestromen in Nederland steeds diverser worden. Er komen meer migranten naar Nederland, uit meer landen, maar tegelijkertijd wordt de verblijfsduur juist korter. Van de arbeidsmigranten (zowel van binnen als van buiten Europa) die in 2006 naar Nederland kwamen, verbleef zo'n 30% minder dan 2 jaar in Nederland en rond de 40% langer dan 5 jaar.
- Dit geeft aan hoe verschillend de verblijfsduur van arbeidsmigranten is. In een recent onderzoek van het Kenniscentrum Arbeidsmigranten geeft de helft van de ondervraagde arbeidsmigranten in het arbeidsmigrantenpanel aan in Nederland te willen blijven en zich hier te willen vestigen.
- Het meest gegeven argument om juist terug te keren, is het missen van familie en vrienden in het land van herkomst. Oost-Europeanen met laaggeschoold werk geven echter als meest genoemde argument dat de stijgende lonen in het herkomstland een reden zijn om terug te keren.

Figuur A: Verblijfsduur arbeidsmigranten

⁴⁸ WRR-rapport 'Samenleven in verscheidenheid' (2020)

Figuur B: WW-uitkeringsbeslag per werknemer (in €): instroom * duur * hoogte

Sociale zekerheidspositie van arbeidsmigranten

Wie langere tijd in Nederland werkt en woont heeft recht op voorzieningen uit de sociale zekerheid. Het UWV en de SVB voeren geen aparte registraties van arbeidsmigranten. Er zijn daarom op landelijk niveau geen gegevens beschikbaar over het precieze gebruik van uitkeringen door arbeidsmigranten.⁴⁹ Deze paragraaf schetst een algemeen beeld op basis van de beschikbare gegevens.

Export van uitkeringen

In 2020 heeft het UWV in totaal 3.052 WW-uitkeringen geëxporteerd naar andere lidstaten van de EU/ EER/Zwitserland.⁵⁰ De meeste WW-uitkeringen gaan naar Polen. UWV heeft in hetzelfde jaar 14.344 WIA-uitkeringen geëxporteerd naar landen binnen en buiten de EU (belangrijkste exportland is Duitsland). In totaal werden 4.949 ZW-uitkeringen geëxporteerd, met eveneens Duitsland als belangrijkste exportland. De SVB heeft in 2020 36.097 kinderbijlagen geëxporteerd (grootste exportland is Polen), 2.843 Anw-uitkeringen (belangrijkste exportland Marokko) en 335.567 AOW-uitkeringen (grootste exportland België).

WW

Oost-Europese arbeidsmigranten hebben door hun kwetsbare positie op de arbeidsmarkt vier keer zoveel kans om hun baan te verliezen als Nederlandse werknemers. Zij stromen daardoor vaker de WW in dan Nederlanders: 14,7% van de Oost-Europese werknemers tegenover 5,5% van de Nederlandse werknemers.⁵¹ Tegelijkertijd is het uitkeringsbedrag van Oost-Europese arbeidsmigranten relatief laag ten opzichte van het totale uitkeringsbeslag. Dit komt door het relatief kortere beroep op de WW en het relatief lagere uitkeringsbedrag van Oost-Europese arbeidsmigranten.

⁴⁹ Dergelijke informatie kan alleen worden gegeven door data van de uitvoeringsinstanties en het CBS met elkaar te koppelen. Dit gebeurt in de Migrantenmonitor van het CBS. De Migrantenmonitor geeft inzicht in het aantal migranten (NB. niet specifiek arbeidsmigranten) uit andere EU-lidstaten dat in Nederland woont of werkt en geeft ook cijfers over het beroep op sociale zekerheid.

⁵⁰ De WW-uitkering kan alleen worden geëxporteerd als de uitkeringsgerechtigde werk gaat zoeken in de EU, EER of Zwitserland.

⁵¹ Dit blijkt uit onderzoek van UWV uit 2020 naar WW-uitkeringsgebruik door Oost-Europese arbeidsmigranten en Nederlandse werknemers. UWV Kennisverslag, 2020-5, *WW-uitkeringsgebruik door Oost-Europese arbeidsmigranten en Nederlandse werknemers*

Impact Corona

De Corona-crisis heeft impact gehad op de sociale zekerheidspositie van arbeidsmigranten. Een deel van de Oost-Europese arbeidsmigranten is in 2020 overijld teruggekeerd naar hun thuisland. Dit kan er toe hebben geleid dat ze geen aanspraak hebben kunnen maken op een Nederlandse WW-uitkering.⁵² Het aantal WW-exportuitkeringen is in 2020 met ruim 30% gedaald ten opzichte van het jaar ervoor. Daarnaast was de dienstverlening van UWV als gevolg van de Corona-crisis digitaal. Veel arbeidsmigranten hebben geen DigiD en zijn daardoor aangewezen op de fysieke dienstverlening van UWV.

Bijstand

Recent onderzoek van de Inspectie SZW⁵³ laat zien dat het niet-gebruik van de algemene bijstand, terwijl hier wel recht op is, onder huishoudens met een Europese migratieachtergrond hoog is (57%, tegenover 40% bij Nederlandse huishoudens). Uit het onderzoek blijkt ook dat volgens gemeenten de oorzaak van het hoge niet-gebruik onder huishoudens met EU-(arbeids)migranten komt doordat deze groep meer moeilijkheden ervaart dan Nederlanders. Ze zijn over het algemeen minder goed de taal machtig en ze weten minder goed hun weg te vinden in het aanbod van Nederlandse regelingen.

Versterken positie arbeidsmigranten

Jaarrapportage en informatievoorziening (aanbeveling 7.2 A)

- Het afgelopen jaar zijn er meerdere stappen gezet rondom informatievoorziening aan arbeidsmigranten. In november 2020 is de website [WorkinNL.nl](https://www.workin.nl) gerealiseerd waarop EU-arbeidsmigranten informatie over rechten en plichten in hun eigen taal kunnen vinden. De website functioneert ook als een 'doorverwijsluik', waardoor mensen organisaties kunnen vinden die hen verder kunnen helpen met problemen. Ook is de telefoonlijn van Stichting FairWork verbonden aan de website, zodat ook persoonlijk contact gezocht kan worden.
- Naast dit centraal informatieknooppunt worden eveneens op regionaal en lokaal niveau stappen gezet om informatievoorziening te versterken. Daarbij is er veelal sprake van uitbreiding van bestaande informatiepunten voor de doelgroep EU-arbeidsmigranten.
- UWV en SVB geven basisinformatie over sociale zekerheid in acht verschillende talen⁵⁴ op de websites. UWV is op dit moment bezig met een herijking van het taalbeleid.
- Het aankomende jaar zal gebruikt worden om goede afstemming tussen de verschillende informatiekanalen te bewerkstelligen, zodat er eenduidige en toegankelijke informatievoorziening voor arbeidsmigranten gerealiseerd wordt.
- Deze jaarrapportage arbeidsmigranten geeft het kabinet en de Tweede Kamer inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van arbeidsmigranten en de opvolging van de aanbevelingen. Deze jaarrapportage is een opvolging van de aanbeveling om op structurele basis te rapporteren over de positie van arbeidsmigranten en zodoende blijvend aandacht voor hun positie te vragen.

Toegang tot het recht en de overheid (aanbeveling 7.2 D)

- Het is voor arbeidsmigranten om meerdere redenen lastig om misstanden aan te kaarten en/of hun rechten te effectueren. Bij een rondgang langs instanties zoals het College voor de Rechten van de Mens, de Nationale Ombudsman en Anti-Discriminatievoorzieningen blijkt dat er niet veel meldingen binnenkomen van EU-arbeidsmigranten.
- Wat duidelijk naar voren komt uit de rondgang is dat taal een belangrijke barrière is. Bijna alle organisaties geven aan in principe alleen in het Nederlands en/of Engels te werken. Daarnaast is het ook te verwachten dat de bekendheid met deze instanties en het feit dat er een mogelijkheid is om te melden, niet goed bij de groep arbeidsmigranten terecht komt.
- Het kabinet werkt de mogelijkheid uit voor een arbeidscommissie, breder dan alleen voor arbeidsmi-

⁵² Bij terugkeer naar het woonland is het onder voorwaarden wel mogelijk om een werkloosheidsuitkering aan te vragen in het woonland. Dit is geregeld in sociale zekerheidsverordening nr. 883/2004.

⁵³ Inspectie SZW - Rapport 'Niet-gebruik van de algemene bijstand' 30 april 2021

⁵⁴ Engels, Duits, Frans, Spaans, Pools, Roemeens, Bulgaars, Italiaans

granten. Sociale partners hebben aangegeven dat een arbeidscommissie, in de vorm zoals het Aanjaagteam die voorstelt, in hun ogen niet wenselijk is en dat zij zelf met een voorstel komen.

Verruimen mogelijkheden tot integratie (aanbeveling 7.1 B)

- Arbeidsmigranten zijn niet inburgeringsplichtig en hoeven geen examen af te leggen. Er zijn gemeenten die zich desondanks toch inzetten om arbeidsmigranten goed te ondersteunen en hen de weg te wijzen in Nederland. Daarnaast zijn er verschillende werkgevers die taalcurssussen aanbieden aan arbeidsmigranten. Er zijn geen exacte gegevens bekend over het aantal arbeidsmigranten dat een dergelijke taal- of integratiecursus volgt.
- Een enquête onder leden van de ABU en de NBBU⁵⁵ laat zien dat 67% van de uitzendbureaus een taalopleiding aanbiedt aan arbeidsmigranten.
- Uit een panel onder 1.634 arbeidsmigranten van het Kenniscentrum Arbeidsmigranten blijkt dat arbeidsmigranten die net in Nederland zijn geen tot amper Nederlands spreken en dat de kennis van het Nederlands in de loop der jaren verbetert. Van de arbeidsmigranten die langer dan 5 jaar in Nederland werken geeft 52% aan dat zij de taal een beetje spreken.
- Uit hetzelfde panel van het Kenniscentrum blijkt dat een kwart regelmatig tot vaak contact heeft met mensen uit de lokale omgeving of buurt waarin zij wonen. Een grote meerderheid heeft slechts af en toe of helemaal geen contact. Hoe langer een arbeidsmigrant in Nederland verblijft, hoe groter het percentage dat contact heeft met buurtgenoten en dat is aangesloten bij een (sport)vereniging.

Structurele aandacht voor arbeidsmigranten

Rijksbeleid – Betrek arbeidsmigranten (aanbeveling 7.1 A)

- Een van de aanbevelingen van het Aanjaagteam is het betrekken van arbeidsmigranten bij beleidsontwikkeling. Het ministerie van SZW pakt dit op en zal een klankbordgroep internationale werknemers instellen, welke minimaal twee keer per jaar bij elkaar gaat komen. De klankbordgroep kent drie doelen:
 - Het ophalen bij arbeidsmigranten wat er leeft, waar zij tegenaan lopen en wat hen opvalt in Nederland;
 - Het toetsen van beleidsinitiatieven en richtingen bij arbeidsmigranten, om daarmee te toetsen of dit goed aansluit. Deze inzichten kunnen worden meegenomen in de advisering van de bewindspersoon;
 - Het onder de aandacht brengen van initiatieven en informatie vanuit de (rijks)overheid die arbeidsmigranten kunnen helpen en breder onder de doelgroepen moet worden verspreid.
- Het idee is dat in deze klankbordgroep sleutelpersonen plaatsnemen, waarbij het belangrijk is dat zij goede voeding hebben met de doelgroep en daarmee kunnen fungeren als *linking pin* tussen het Rijk en de doelgroep.

Lokaal beleid – maak gericht beleid (aanbeveling 7.2 E)

- Uit een enquête van de VNG en het ministerie van SZW onder gemeenten blijkt dat verschillende gemeenten een beleidsplan hebben opgesteld met betrekking tot arbeidsmigratie. Gemeenten die al geruime tijd met arbeidsmigranten te maken hebben, hebben vaak ook al een beleidsplan, maar er zijn ook geluiden van gemeenten die juist door de aanbevelingen van het Aanjaagteam kritisch naar het beleid zijn gaan kijken. Doordat niet alle gemeenten zijn bereikt met de enquête, is het niet mogelijk een algemeen of kwantitatief beeld te geven met betrekking tot deze aanbeveling.
- In 2022 gaat de VNG van start met een project ter ondersteuning van gemeenten⁵⁶ om knelpunten rondom arbeidsmigranten aan te pakken en het lokale beleid te verstevigen. In een volgend jaarrapportage zullen tussentijdse resultaten van dit ondersteuningsproject worden gedeeld.

⁵⁵ KBA Nijmegen (in opdracht van ABU/NBBU) - Arbeidsmigranten in Nederland (2020)

⁵⁶ Zie ook Hoofdstuk 4 'huisvesting': het project ondersteuning gemeenten betreft aanbeveling 7.2 C van het Aanjaagteam m.b.t. 'expertiseteam'.

Beheer en Toezicht

Als er een huisvestingslocatie voor arbeidsmigranten wordt ontwikkeld, zijn er regelmatig zorgen vanuit de buurt over mogelijke overlast. Deze zorgen zijn niet altijd op feiten gebaseerd, maar maken wel dat het moeilijk is voor huisvesters om geschikte locaties te vinden. Tegelijkertijd kaart de FNV het probleem aan van 'beheerders' op huisvestingslocaties van arbeidsmigranten, die de arbeidsmigranten intimideren en om uiteenlopende redenen dreigen met boetes. Enerzijds zijn er zorgen over het beheer van huisvestingslocaties en mogelijk overlast door arbeidsmigranten voor bewoners in de omgeving, anderzijds zijn er zorgen over intimiderende beheerders op sommige locaties.

De Vereniging Huisvesters Arbeidsmigranten (VHA) is bezig met het ontwikkelen van een beheersysteem voor de huisvesting van arbeidsmigranten dat wellicht een oplossing voor de genoemde problemen kan zijn. Dit systeem heeft de vorm van een digitaal dossier dat de huisvester op locatie bijhoudt en waarin zijn (afgesproken) beheeractiviteiten en -prestaties worden bijgehouden. Zo kunnen er met behulp van het systeem afspraken worden gemaakt met buurtbewoners, omliggende bedrijven en de gemeente. Bijvoorbeeld dat een beheerder over een VOG-verklaring beschikt of dat er op de locatie sportfaciliteiten aanwezig zijn. Ook kunnen er afspraken worden gemaakt over zwerfafval en het opruimen daarvan. Of dat er een plan over de bereikbaarheid van de beheerder is (24/7; spreken van relevante talen etc.). Het periodiek voeren van 'omgevingsgesprekken' kan ook tot de afspraken behoren. Het digitale dossier maakt het voor omwonenden en de gemeente eenvoudig om de afhandeling van meldingen van overlast te volgen. Waar keurmerken als SNF en AKF over de kwaliteit van de huisvesting gaan, is het VHA-beheersysteem bedoeld om vooral voor de kwaliteit van de leefomgeving van bewoners en omwonenden zorg te dragen. De VHA heeft op dit moment een pilot in uitvoering met de gemeente Peel en Maas in Limburg.

Bronnenlijst

Naast de informatie uit de aanbevelingen van het Aanjaagteam is er gebruik gemaakt van verschillende informatiebronnen, waaronder verschillende onderzoeksrapporten. Dit is een opsomming van de geraadpleegde onderzoeksrapporten.

- Actieprogramma EU-Arbeidsmigranten 2021 – 2025, Gemeente Rotterdam
- CBS Integratiemonitor 2020
- CBS Migrantenmonitor 2019
- CBS Meting woonsituatie arbeidsmigranten (zie bijlage) (2019)
- European Commission Annual Report on Intra-EU mobility (2020)
- Interbestuurlijke Werkgroep Ter Haar - Adviesrapport “Een thuis voor iedereen” (2021)
- Inspectie SZW – Rapportage kostenvoordeel en arbeidsuitbuiting (2021)
- Inspectie SZW – Ondermeldingen bij arbeidsongevallen (2021)
- Inspectie SZW - Rapport ‘Niet-gebruik van de algemene bijstand’ (2021)
- Inspectie SZW - Staat van eerlijk werk (2019)
- Verdonck, Klooster & Associates - Geen tweede prioriteit - Robuust, flexibel en concreet ketentoezicht voor het tegengaan van misstanden bij arbeidsmigranten (2021)
- IVO- Onderzoek naar dakloze arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa: eerste resultaten (2021)
- KBA Nijmegen (in opdracht van ABU/NBBU) - Arbeidsmigranten in Nederland (2020)
- Kenniscentrum Arbeidsmigranten, onderzoek “Hoe denken arbeidsmigranten over gezondheid en zorg in Nederland?” (2021)
- Wise Up Consultancy, onderzoek naar arbeidsmigranten en de gezondheidszorg (2021)
- Pharos - Kinderen uit Midden- en Oost-Europese landen (2020)
- SEO Economisch Onderzoek - De economische waarde van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa voor Nederland (2018)
- UWV - WW-uitkeringsgebruik door Oost-Europese arbeidsmigranten en Nederlandse werknemers (2020)
- Uitvoeringstaken Arbeidsvoorwaardenwetgeving (UAW) ‘Cao-afspraken buitenlandse gedetacheerde werknemers’ (2021)
- WRR-rapport ‘Samenleven in verscheidenheid’ (2020)

